

Bizim Ailə

№ 35-Yanvar-Fevral-2014 -Qadın-Ailə-Jurnalı-Qiyməti-2AZN

**Ağıl kimi mal,
yaxşı xasiyyət kimi dost,
ədəb kimi miras,
elm kimi şərəf olmaz.
(Şz. Əli r.ə)**

BİZİM AİLƏ
Qadın-Ailə jurnalı
Dövlət Reyester N-20929

Təsisçi:
İpəkyolu MMC

Redaktor:
Gülnarə Seyidova

Məsləhətçi:
Samirə Mahmudova

Redaktor müavini:
Mətanət Kərimova

Redaksiya heyəti:
F.f.d. Qəmər Cavadlı
F.f.d. Əmanət Paşazadə
Dr. Mehri Məmmədova
Dr. Nailə Süleymanova
Dr. Sevinc Aslanova
Dr. Mehriban Qasimova
Dr. Samirə Həsənova
Zeynəb Nuri
Məryəm Dəmir
Vüsalə Quliyeva
Rəna Mirzəliyeva
Aygün Məmmədşadə
Mətanət Kərimova
Fidan Seyfullazadə

Abunə və reklam işləri:
Aynur Məmmədova

Dizayn:
Aygün Məmmədşadə

Qapaq dizayn:
Aidə Sahibli

Ünvan: Bakı şəhəri, Cəfərov
Qardaşları küçəsi. 16
Tel: (+994 050) 369 65 23
(+994012) 492 72 24
Web:
www.bizimaile.az
e-mail:
bizimailedergisi@yahoo.com

Əziz oxucu!

Tarix boyu insanlar miras uğrunda mübarizə aparmışlar. Çox qəribə bir haldır ki, insanlar o mirası əldə etmək üçün bəzən öz yaxınlarının belə ölməsinə razı olurlar. Amma heç düşünməzlər, necə ki ölünün var-dövləti bunlara qalır, onlar da öldükdən sonra başqasına qalacaq.

Miras günümüzdə müəyyən qanunlar vasitəsi ilə təyin olunur. Azərbaycan Respublikasının bununla bağlı bir sıra qanunları var. “Bizim ailə” olaraq cəmiyyətdə önəmini nəzərə alıb bu ay “Miras” mövzusunda və bir sıra başqa mövzularda yazılar hazırlamışıq. Belə ki, mövzu ilə əlaqədar Gülnarə Seyidovanın “Əsl miras”, Samirə Mahmudovanın “Uşaqlar arasında ədalət prinsipi”, Məryəm Dəmirin “Hər fani ölümü dadacaq”, Səda Tecimin “Ən böyük miras xeyirli övladdır”, Fatimə Zəhranın “Miras”, Fidan Seyfullazadənin “Mirasın Şərtləri” yazılarını təqdim edirik.

Əziz oxucu!

Bu aykı sayımızda möhtərəm Osman Nuri Topbaşın “Ehsan və ilahi nəzər” adlı yazısından hər birimizin faydalanacağına inanırıq.

Bu yazılarla yanaşı f.f.d. Əmanət Paşazadənin “İslamda qadın”, Aygün Məmmədşadənin “Təqvimin tarixi”, Mətanət Kərimovanın “Qanla yazılmış tarix”, Xədicə Şahinin “Vətəni qorumağa məcburuq” yazılarının ürəyinizcə olmasını ümid edirik.

Həmçinin ənənəvi rubrikalarımızdan olan “Öyrənək”, “Həkim məsləhəti”, “Faydalı bitkilər”, “Ləzzət dünyası”nı sizlərə təqdim edirik.

Gələcək sayımızda görüşənədək, Allaha əmanət olun!

İÇİNDƏKİLƏR

6

UŞAQLAR
ARASINDA
ƏDALƏT
PRİNSİPİ

ƏSL MİRAS

4

22

EHSAN VƏ İLAHİ
NƏZƏR

34

QANLA YAZILMIŞ TARİX

28

ÖLÜM BİZİ UNUTMAZ

34

MÜSAHİBƏ

16

ƏSL MİRAS F.f.d. Gülnarə SEYİDOVA.....	4
UŞAQLAR ARASINDA ƏDALƏT PRİNSİPİ Samirə MAHMUDOVA.....	6
HƏR FANİ ÖLÜMÜ DADACAQ Məryəm DƏMİR.....	8
ƏN BÖYÜK MİRAS XEYİRLİ ÖVLADDIR Səda TECİM.....	10
MİRAS Fatimə ZƏHRA.....	13
MÜSAHİBƏ.....	16
MİRASIN ŞƏRTLƏRİ Fidan SEYFULLAZADƏ.....	18
İSLAMDA QADIN F.f.d. Əmanət PAŞAZADƏ.....	20

EHSAN VƏ İLAHİ NƏZƏR Osman Nuri TOPBAŞ.....	22
TƏQVİMİN TARİXİ Aygün MƏMMƏDZADƏ.....	26
QANLA YAZILMIŞ TARİX Mətanət KƏRİMOVA.....	28
VƏTƏNİ QORUMAĞA MƏCBURUQ Xədicə ŞAHİN.....	30
BİZİM AİLƏ "SAĞLAM AİLƏNİN TƏMƏLLƏRİ" mövzusunda tədbir keçirib.....	32
ARIQLAYARKƏN SAĞLAMLIĞINIZI TƏHLÜKƏYƏ ATMAYIN Könül MURADOVA.....	33
ÖLÜM BİZİ UNUTMAZ Səma BƏŞİRLİ.....	34
SƏMAVİ TƏFƏKKÜR.....	36
ÖYRƏNƏK.....	37
HƏKİM MƏSLƏHƏTİ.....	38
CƏNUB MEYVƏLƏRİNİN PADŞAHI ANANAS Kəmalə HÜSEYNOVA.....	40
LƏZZƏT DÜNYASI.....	42

Əsl Miras

Miras dedikdə insanın ağına ilk növbədə mal, mülk, maşın, qızıl və s. maddi dəyəri olan varlıqlar gəlir. Hansı ki, bir təbii fəlakət nəticəsində, bir yanğın, bir soyğun nəticəsində əldən çıxar və insana

onların hesabını verməkdən başqa bir şey qalmaz. Hər birimiz bunu çox gözəl dərk edirik, amma niyəsə yenə də fani dünya malından elə bərk yapışıyıq ki, sanki heç vaxt əimizdən çıxmıyacaq. Məşhur Türk şairi Neyzen Təvfikin bu misraları ağıma gəldi:

Öləcəyik bir gün, basdıracaqlar.
Bir neçə gün tərifləyəcəklər,
Sonra qalan malını bölüşəcəklər;
Hətta məmnun qalmayıb səni
söyəcəklər.

Real həyatda da miras üstündə davalarla, insan öldürməklə, düşmən olmaqla və s. bu kimi xoşa gəlməz hadisələrlə çox qarşılaşıyıq. Heç nəsihət uğrunda, xeyirli iş uğrunda, elm yolunda vuruşan insanlar gördünüzmü? Mən şəxsən görməmişəm. Halbuki, İnsan övladı bir ömür boyu yığdığı pulları məlumdur ki, ölərkən özü ilə apara bilməz. Mütləq özündən sonra gələnlərə, övladlarına, qohumlarına qoyacaq. Amma bəzən heç onlara da çatmır. Mal, pul əldən elə uçub gedir ki, insanlara ancaq xatirələr və hesab qalır. Ona görə də övladlarımıza və gələcək nəsilə yox olub gedən bir mirasdansa, dünya və axirətdə faydalana biləcəkləri əsl miras qoyaq.

Bəs nədir əsl miras?

Əsl miras əxlaqdır.

Əsl miras dünyamızı və axirətimizi aydınladan bilgilərin övladlarımıza öyrədilməsidir.

Əsl miras faydalı təhsildir.

Əsl miras əsrlərlə böyüklerimizdən gələn gözəl adət-ənənələrdir.

Bu sadaladıqlarıma daha yaxından baxaq.

Əxlaq

Əxlaq insanın nəfsini nəzarəti altına almasıdır. Yəni nəfsani istək və arzulara uymayaraq insaniyyəti göz önünə almasıdır. Əxlaqlı olmaq başqasının var-dövlətinə, namusuna, işinə, vəzifəsinə göz dikməməkdir. Əxlaqlı olmaq haram çörək yeməyib haram işlər görməməkdir. Əxlaqlı olmaq övladlarımızı düzgün yetişdirməkdir. Onlara doğru mesajlar verib düzgün yolda yeritmək, halal çörək yedirtməkdir. Əsl mirasın ən öndə gələn bəndidir əxlaq.

Dünyamızı və axirətimizi aydınladan bilgiler.

Hər birimiz ev üçün alət, özümüz üçün bir dərman və başqa bu kimi gərəkli avadanlıqlar mütləq almışıq. Bunları aldığımız zaman ilk olaraq məlumat kitablarını diqqətlə oxuyub sonra istifadə edirik. Məsələn, aldığımız dərmanın məlumat kitabını oxumadan istifadə etsək bu bizim sağlamlığımız üçün çox riskli olar, hətta ölümlə nəticələnər. Elə dünya və axirəti də dərk etmək üçün bizə məlumat kitabı vacibdir. Bu kitab da, əlbəttə ki, Qurani-Kərimdir. Biz hər iki dünyamızı aydınlatmaq üçün Qurani-Kərimi əlimizdə fənər təki tutaraq onun işığında yürüməli və övladlarımızı da o yoldan yürütməliyik. Bu miras da Allah-Təala tərəfindən göndərilərək sevgili Peyğəmbərimiz vasitəsilə nəsil-dən-nəsillərə ən böyük miras kimi bizlərə gəlib çatmışdır. Bizim də borcumuz bunu haqqı ilə gələcək nəsilə ötürməkdir. Yalnız bu zaman dünya və axirətimiz gözəlləşər.

Faydalı təhsil.

Əslində, hər bir təhsil növünün mütləq bir faydası vardır. Əsas olan insaniyyətdir ki, o olarsa hər bir təhsil növü də faydalı olar. Yəni insan öz işini görərkən vicdanla, namusla, həya və əxlaqla etməlidir. Bu xü-

susiyyətlərə sahib olmayan həkimdən, hakimdən, mühəndisdən, müəllimdən, fəhlədən necə fayda görmək olar? İçində insaniyyəti olmayan bir həkimin cəlladından, hakimin quldurundan, müəllimin fırıldaqçıdan fərqi yoxdur. Yalnız Allah-Təalanı bilən və ondan çəkinən peşə sahibləri vicdanla, namusla öz işlərini ən layiqli şəkildə edirlər.

Övladlarımıza təhsil verməyə borcluyuq, amma bu zaman şan-şöhrətə yox, faydalı təhsil almalarına diqqət etməliyik. Çünki onların gələcəkdə Allahın izni ilə can qurtaran bir həkim, haqsızlığa son qoyan hakim, gözəl tələbələr yetişdirən müəllim, insanların faydalana biləcəyi məscid, bina tikən memar olmalarını, əlbəttə, hər birimiz istəyirik. Sizcə bu cür mirası hansı mal-mülk əvəz edə bilər?!

Adət və ənənələrimiz.

Xalqımız dəyərli adət və ənənələrə sahibdir. Bütün adətlər də düzgün olmaz, əlbəttə, insanlar doğru olanı seçib yaşatmalı, gələcək nəsilə də ötürməlidir. Adət və ənənə dedikdə keçmişin xurafatı, boş inanclarını nəzərdə tutmuram. Gözəl adət-ənənələrimizdən bir neçəsini sadalamaq istəyirəm. Məsələn, bö-yüklərə hörmət, kiçiklərə mərhəmət, qohum və qonşulara diqqət, qayğı, mübarək günlərimizdə bayramlaşmaq, hədiyyələşmək, bir-birimizin xeyir və şər işlərində yaxından iştirak edib, kömək etmək və s. Son zamanlar çox məşhurlaşan bir kəlam var: "Avropaya inteqrasiya". Yəni "Avropalaşmaq". Biz avropalaşarkən təəssüflər olsun ki, öz dinimizi, min illik adətlərimizi, böyüklərə hörməti, kiçiklərə şəfqəti tərk edərək fərqli insan obrazı alırıq.

Əgər bu sadaladığımız gözəl xüsusiyyətlər min illər ərzində bizlərə qədər gəlib çatıbsa, biz də bu xalqın övladı olaraq bunu gələcək nəsilə ötürməyə borcluyuq.

Uşaqlar arasında ədalət prinsipi

Ailə cəmiyyəti meydana gətirən əsas qurumdur. Cəmiyyətin sağlam və sabit olması sağlam və əxlaqlı bir ailə müəssisəsindən irəli gəlir. Adət-ənənələr, əxlaqi məziyyətlər və sağlam düşüncə və milli mənəvi dəyərlərimiz ailədə qazanılır. Ailənin verdiyini milli-mənəvi dəyərləri və sağlam idrak və düşüncəsini heç bir qurum və müəssisə verə bilməz. Uşağın şəxsiyyət və kimliyinin formalaşması da ailədən başlayır.

Bir ailədə böyüyən uşaqlar da o ailənin xarakterik xüsusiyyətlərini alar. Valideynlər bu xüsusu nəzərə alaraq övladlarına qarşı qayğı və sevgilərini göstərməli, onlar arasında bərabər davranmalı, ədalət prinsipinə riayət etməlidirlər. Cahiliyyə dövründəki kimi oğlan uşaqlarını qız uşaqlarına görə üstün görməməli, aralarında fərq qoymalıdırlar. Rəsulullah (s.ə.s.) ədalət prinsipinə diqqət çəkərək belə buyurur:

“Allahdan qorxun və uşaqlarınız arasında ədaləti qoruyun”. (Buxari)

Burada diqqətə yetirilməsi lazım olan ədalət təkcə qız və oğlan övladı arasında

yox, ümumiyyətlə, bütün övladlar arasında qoyulmalıdır. Ata-anaların övladlarına istər maddi yöndən olsun, istərsə də sevgi və qayğı göstərilməsində eyni davranmaları, uşaqların valideynləri üzərində olan haqlarından biridir. Əks halda bu qardaşların bir-birini qışqanması və bir-birinə qarşı mənfi duyğu və düşüncələrə qapılmasına gətirib çıxara bilər.

KİV-lərdə tez-tez müşahidə etdiyimiz qardaş münaqişələri və ya bacı-qardaş qalmaqallarının təməlində vaxtilə valideynlərin onlara ədalətsiz davranıldığını görmək olar. Valideynlər birinə digərindən fərqli davranmaqla onlar arasında böyük uçurum yaradaraq özləri də düşünmədən onları bir-birlərinə düşmən edirlər. Xüsusən mal bölgüsündəki ədalətsizlik gələcəkdə onların bir-birinə düşmən kəsilməsinə və valideynlərinə nifrət etmələrinə gətirib çıxarır. İslam hər mövzuda ədaləti bir prinsip və haqq olaraq qəbul etdiyi kimi, bu mövzuda da valideynlərin ədalətli olmasının tərəfdarıdır. Bu mövzu ilə əlaqəli söylənilən hadisə onlara

qarşı necə davranılmasını daha rahat izah edir:

Bir gün Bəşir adlı səhabə oğlu Numanın əlindən tutaraq Rəsulullah (s.ə.s.)in hüzuruna gəlir və:

“-Ya Rəsulullah! Yoldaşım Numana bir kölə və bir miqdar mal hədiyyə eləməyimi istəyir” - dedi.

Rəsulullah (s.ə.s.):

-Bundan başqa övladların varmı? –deyə soruşur. O da: “Bəli”- cavabını verir. Rəsulullah (s.ə.s.):

-Onlara da bu qədər mal hədiyyə edirsən? – deyə soruşur. O, “xeyr” cavabını verincə Rəsulullah (s.ə.s.):

-Allahdan qorxun və uşaqlarınıza qarşı ədalətli olun - deyir. Sonra Bəşirə dönüb soruşur:

-Sən övladlarının hamısının sənə eyni cür hörmət etməsini istəyirsən? Bəşir :

-Bəli, istəyirəm - dedi. Rəsulullah (s.ə.s.):

-O halda belə bir iş görmə - deyir. (Buxari, Hibə, 12-13)

Ata-analar evin böyüyü və ya kiçiyi demədən bütün övladlarına eyni qayğı, sevgi və nəvazişi göstərməzlərsə, onlara gələcəkdə bədbin, özünə inamı olmayan və sevgidən məhrum olma hissini qazandırmış olarlar. Ailənin belə övladları bununla daima digər bacı-qardaşlarına paxılıq edər, onlara qarşı sərt və kobud rəftar edirlər. Valideynin etdiyi xətanın acığını qardaş və ya bacılarında görər.

Valideynlərin övladlar arasında fərq qoyması, ayrı-seçkilik uşaqları qısqanclığa sövq etməklə birlikdə onların şüuraltında ata-analarına qarşı nifrət hissini meydana gəlməsinə səbəb olur. Zamanı gələndə bütün bunlar valideynlərin əleyhinə çevrilə bilər. Belə uşaqlar böyüdükləri zaman evdə ən emosional, qaydalara riayət etməyən və zaman-zaman üsyana da qalxan bir tipə çevrilirlər. Uşaqlıqda etdiyi nadincliyə görə daima cəzalandırılıb əlindən tənqə gəlib qarğış edildiyi vaxt onların dünyasını da yıxmış oluruq. Hər nə qədər hərəkətləri

və davranışları ilə valideynlərinə əziyyət versə də, ata-analar dünyaya gətirdikləri övladlarına qarşı səbirli olmalı, onlara sevgi və qayğılarını əsirgəməməlidirlər. Hərəkətlərindən və nadincliyindən tənqə gələrək onlara söymək və qarğış etmək isə valideynin ən böyük xətalarından biridir. Çünki hadisə ağızdan çıxan sözə bağlı ola bilər. Bununla bağlı bir əhvalat belə nəql edilir:

Bir kişi Abdullah ibn Mübarəkin yanına gələrək ona övladının onlara asi olmasından şikayətlənir. Abdullah bin Mübarək:

-Uşağına qarğış eləmişənmi? – deyə atadan soruşur. O da:

-Bəli – cavabını verir.

Abdullah ibn Mübarək bunun üzərinə:

-Uşağın pozulmasına sən özün səbəb olmusan – deyərək vaxtilə atanın etdiyi qarğışlar səbəbilə uşağın əxlaqının pozulduğuna işarə edir.

Ümumiyyətlə, valideynlər övlad yetişdirməyin məsuliyyətinin fərqiində olduqdan sonra uşaqlarını ədəb və əxlaq qaydaları çərçivəsində yetişdirərlərsə, bu övladlar onların həm dünyasını, həm də axirətini məsud etmiş olarlar. Bu övladların yaxşı nümunə göstərməsi valideynlərin ailədə onlara verdiyi tərbiyədən və münasibətindən asılıdır. Birinə dəyər verib o birini unutmaq və yaxud hər zaman birinə həddindən artıq qayğı göstərməklə valideynlər həyatlarının ən böyük xətasını işləmiş olur. Bununla onlar qiyamət günündə Allahın hüçürunda cavab verəcəyini unutmamalıdırlar. Birinə mal-mülk verib o birilərinə “necə olsa o özünə imkan yaradacaq və həyatını quracaq” düşüncəsi ilə mirasdan məhrum eləmək də o övladın valideynlərindən pisikməsinə və onlara qarşı soyuq münasibət göstərməsinə gətirib çıxarır ki, daha sonra bu nifrətə çevrilə bilər.

Unudulmamalıdır ki, onlardan yalnız verdiyimizi ala biləcəyik. Ondan artığını yox.

HƏR FANİ ÖLÜMÜ DADACAQ

Bədir kimi Məkkəli müşriklərlə dəhşətli bir döyüşdə müsəlmanlar qalib gəlmiş və döyüşdən sonra qalib əsgərləri Bədir Aslanları adlandırmışlar. Müsəlmanların müşriklərlə olan bu ilk döyüşünün zəfərlə nəticələnməsi müsəlmanlara tərifi mümkün olmayan sürur və güvən vermişdi. Müşriklərin isə kin və nifrəti aşmış qəzəbləri daha da artmışdı. Bədir məğlubiyyətini həzm edə bilməyən müşriklər 3000 nəfərlik ordu hazırlayıb Mədinəyə yollanmağa niyyətəndilər. Ətrafdakı ərəblərdən də kömək istədilər.

Bu vaxt Hz.Peyğəmbər (s.ə.s.)in əmisi Abbas (r.a.) Məkkədə baş verənləri Mədinəyə xəbər vermişdi. Allah Rəsulu (s.ə.s.)da hərbi

məclisini yığmış; Mədinədə qalib hərbi müdafiə mövqeyində, yoxsa şəhər xaricinə çıxaraq hərbi hücum mövqeyində olmaları barəsində məsləhətləşmələr etmişdi. O, hərbi müdafiə etmək tərəfdarı idi.

Ancaq Bədir qəzasına qatıla bilməmiş olan gənclərin, Hz.Həmzə kimi igidlərin əksəriyyəti təşkil edən rəyləri ilə şəhər xaricinə çıxaraq hərbi hücum edilməsinə qərar verilmişdi.

Üç mərhələdə reallaşan döyüşdə;

1.Müsəlmanlar qazandı.

2.Müsəlmanlar itirdi. Hz.Həmzə (r.a.), Musab bin Umeyr (r.a.) şəhid oldu. Rəsulullahın (s.ə.s.) mübarək dişləri qırıldı.

3.Müsəlmanlar müşrikləri geri oturtdu.

Hz.Peyğəmbər (s.ə.s.) ordusunun arxasını Uhud dağına yönləndirdi. Ayneyn təpəsinə də düşmənin bu aradakı vadidən hücum etmə ehtimalına qarşı əlli oxçu yerləşdirdi.

Başlarına Abdullah bin Cubeyri (r.a.) təyin

edərək onlara bu tapşırığı verdi:

-Siz bizim arxamızı mühafizə edəcəksiniz. Düşmən qalib gəlsin və ya məğlub olsun, məndən xəbər gəlmədikcə yerlərinizdən ayrılmayın! (İbni Hişam. 3.10; Əhməd, 288)

Yuxarıda göstərdiyimiz kimi;

Hərbin birinci mərhələsində müsəlmanlar qalib gəldi.

İkinci mərhələ; Nə oldusa bundan sonra oldu. Düşmənin oyanıq komandirlərindən Xalid bin Vəlid süvari birliyi ilə gözlədiyi fürsəti ələ keçirmişdi. Əmrindəki süvarilərlə dərhal oxçuların olduğu təpənin arxasından dolanaraq Abdullahı və digər oxçuları qısa zamanda şəhid etdilər. Qənimət yığan müsəlmanların arxa tərəflərindən şiddətli bir hücum başlatdılar. Təxribata uğrayıb qaçmaqda olan düşmən əsgərləri də bu vəziyyəti görüncə dərhal geri dönərək müsəlmanların üzərinə yenidən hücumla keçdilər. İslam ordusu iki atəş arasında qaldı.

Üçüncü mərhələdə isə; Müsəlmanlar müşrikləri geri oturtdu.

Müşriklərin lehinə olduğu görünən Uhud döyüşündən sonra müşriklərin içinə bir qorxu düşdü, bu səbəblə də geri qayıtdılar. Necə ki, Rəsulullah (s.ə.s.)ə verilən möcüzələrdən biri də düşmənin könlünə uzaq məsafələrdən belə qorxu salması idi. Baş verən hadisələrə görə və Uhudda bir çox şəhid verdiyimiz üçün miras bölünməsi ilə əlaqəli Qurani-Kərim ayələri nazil oldu. Uhudda şəhid düşən Sad ibn Rəbi (r.a.)nin qardaşı onun iki qızına heç bir şey buraxmadan bütün mirası götürmüşdü. Bu isə bir cahiliyyə adəti idi. Cahiliyyə dövründə qadın və qızlara dəyər verilmədiyi üçün onların miras haqqı da yox idi. İslam, bu haqsız təbiquə son qoydu.

Miras mövzusu ilə birgə Aləmlərin Yarıdıcısı Rəbbimiz bizə tam fərqli bir üfüq daha açır: Qadına dəyər verilməyən, əşya kimi alınıb satıldığı bir dövrdə qadına verilən dəyər... "İslam qadına dəyər vermir" deyənlərə qəti bir cavab "Miras Məsələsi", Nisa 11-ci Ayəyi-Kərimə xanımların dəyərini bir qat daha artırdı.

Allah övladlarınız haqqında sizə tövsiyə buyurur ki, oğula iki qız hissəsi qədər pay düşür. Əgər (ölən şəxsin) qızlarının sayı ikidən artıqdırsa, mirasın üçdə iki hissəsi onlara çatır. Əgər təkcə bir nəfər qızıdırsa, mirasın yarısı onundur. Övladı olduğu təqdirdə vəfat edənin ata və anasının hər birinə mirasın altıda bir hissəsi verilir. Əgər onun övladı olmayıb, varisi yalnız ata və anadan ibarətdirsə, (malın) üçdə bir hissəsi anaya aiddir. (Qalan hissə tamamilə ataya çatır). Əgər ölmüş şəxsin qardaşları və bacıları varsa, ananın hissəsi altıda birdir. (Yerdə qalan hissəsi yenə atanın payına düşür). Bu bölgü ölən şəxsin vəsiyyəti yerinə yetirildikdən və ya borcu ödənildikdən sonra aparılır. Valideynlərinizdən və övladlarınızdan hansı birinin (xeyir və) mənfəət cəhətdən sizə daha yaxın olduğunu bilmədiyiniz üçün bu (bölgü) Allah tərəfindən müəyyən edilmişdir. Həqiqətən, Allah (hər şeyi) biləndir, hikmət sahibidir!

Mövzumuz miras olduğu üçün Uhud döyüşünün səbəb və hikmətlərini burada saymayacağıq. Lakin ən əhəmiyyətli hikmətlərindən biri də miras məsələsinin ortaya çıxmasıdır.

Miras iki növdür:

1. Fərz Miras: Nisa 11

2. Əxlaqi Miras: Ana - Atanın verəcəyi miras. Rəsulullah (s.ə.s.): "Heç bir ana-ata uşaqlarına gözəl əxlaqdan daha yaxşı bir miras qoya bilməz"-buyurmuşdur. **"Hər nəfs ölümü dadacaq"** (Ali İmran. 185). Fani olan bədənlerimiz tez-gec torpağa gedəcək. Lakin geridə qoyduğumuz saleh övladların işlədiyi saleh əməllər bizə gəlməyə davam edəcək. Bizlər övladlarımızı gələcək illər üçün vətənimizə, millətimizə bir hədiyyə olaraq yetişdirsək onlara verəcəyimiz ən gözəl miras: Gözəl əxlaq olmalıdır.

Gələcək maddi şeylərlə deyil, mənəvi gözəlliklərlə qazanılacaq bir mövqedir. Gözəl əxlaqla bəzəyəcəyimiz övladlarımızı yetişdirməkdə Rəbbim bizlərə fərasət nəsib etsin. İşimiz avand olsun...

ƏN BÖYÜK MİRAS XEYİRLİ ÖVLADDIR

Dünyada ən böyük nemət xeyirli övladdır. Biz öldükdən sonra geridə qoyduğumuz bütün varlığımızdan daha əhəmiyyətli olan xeyirli övladlarımız sayəsində əməl də

ğəmbərimiz (s.ə.s.) və səhabələri Cənnətül-Baqi qəbiristanlığına gəlirlər. Səhabəyi-kiram soruşur:

-Nə oldu, ya Rəsulullah?

-“Bu qəbirdə yatan kimsə əzab görürdü, övladının əməli ilə cənnəti seyr etməyə başladı”- buyurdu.

Üç kimsənin əməl dəftəri bağlanmaz. Birincisi, sədəqeyi-cariyə, məscid, Quran kursu, xəstəxana, yol, körpü kimi insanların faydalanacağı xeyir müəssisələri tikdirən insanların. İkincisi, xeyirli bir övlad yetişdirənlərin etdiyi xeyirli və gözəl işlərlə ana, atasına da savab və xeyirləri olar. Üçüncüsü, tələbə yetişdirən alim insanların, kitab yazan, xeyirli elmlə məşğul olan insanların əməl dəftəri bağlanmaz.

Övlada buraxılacaq ən qiymətli miras da yaxşı bir tərbiyə, gözəl bir əxlaqdır.

Yaşlı bir ata övladlarını ətrafına yığır və deyir: “Balalarım, mənim sizdə yaxşılıqlarım çoxdur. Siz daha dünyaya gəlmədən də sizə yaxşılıqlar etdim, deyir. Uşaqları: “Atacan, biz dünyaya gəldikdən sonra yaxşılıqların sayıla bilməyəcək qədər çoxdur. Yemədin yedirdin, içmədin içirdin, bizi böyütdün. Biz daha dünyaya gəlmədən bizə nə kimi yaxşılıqların ola bilər?” deyə soruşurlar. Ataları belə cavab verir: “Sizə salehə bir ana seçdim, bəs deyilmi?”

Xeyirli övlad sahibi ola bilmək üçün ana və atalar haram loğmadan çəkinməlidirlər. Ana uşağına halal süd verməlidir. Uşaqlarımız dünyaya gəldiyi zaman qulağına azan oxumalı və gözəl bir ad verilməli, yeddi yaşında namaz öyrədilməlidir. Hədisi-şərifdə: “Hamınız bir sürünün çobanı kimisiniz və çobanın sürüsünü qoruduğu kimi siz də evlərinizdə və himayənizdə olan insanları

cəhənnəmdən qorumalısınız” - buyurulur. Uşaqlarımıza milli və mənəvi dəyərlərini və dini öhdəliklərini öyrətməliyik.

Yenə başqa bir hədisi-şərifdə buyurulur: “Müsəlmanlardan çoxunun övladı atalarıüzündənveyladındakı cəhənnəmə girəcəklər. Bunların ataları tək pul qazanmaq və kef sürmək üçün ehtirasa düşüb, ancaq dünya işləri arxasında qaçıb övladlarına müsəlmanlığı, Qurani-Kərimi öyrətmədilər. Mən belə atalardan uzaqam, onlar da məndən uzaqdır” - buyurur.

Hz.Ömər (r.a.) zamanında bir adam oğlunun əlindən tutub Hz.Ömər (r.a.)ın yanına gətirir. Oğlundan şikayətçi olur: “övladım məni dinləmir, mənə qarşı çıxır, cəzası nə isə verin” - deyir. Hz.Ömər (r.a.) soruşur: “Sən bu uşağa dinini öyrətdinmi? Qurani-Kərim oxumağı öyrətdinmi?” Adam: “Xeyr” - cavabını verir və səbəbini açıqlayır: “Mən cütçüyəm, səhər erkəndən tarlaya gedirəm, axşama qədər işləyirəm. Evə yorğun gəlirəm. Uşağımla maraqlanmağa vaxtım yoxdur”. Bunun üzərinə Hz.Ömər (r.a.): “Sənin uşağından şikayət etməyə haqqın yoxdur, onun səndən şikayət etməyə haqqı var. Sən uşağına tarla qədər əhəmiyyət verməmişən” - deyir.

Balalarımıza yalnız dünya həyatı üçün deyil, axirətimiz üçün də dəyər verməliyik. Uşaqlarımızı pul ilə xarici dil kurslarına, universitetə hazırlıq kurslarına göndərərkən axirət üçün də Qurani-Kərim öyrənməyə mütləq göndərməliyik. Ana və ata yaxşı övlad yetişdirmə mövzusunda mütləq razılaşmalıdırlar. Uşaq yetişdirməyə qabiliyyəti və istedadı olmayan, olsa da məsuliyyət yüklənməyən bir ana və onların heç bir problemi ilə məşğul olmayan bir atanın himayəsindəki uşaqlar yetim sayılır.

Balalarımıza yalnız dünya həyatı üçün deyil, axirətimiz üçün də dəyər verməliyik. Uşaqlarımızı pul ilə xarici dil kurslarına, universitetə hazırlıq kurslarına göndərərkən axirət üçün də Qurani-Kərim öyrənməyə mütləq göndərməliyik.

Təhrim surəsi altıncı ayədə belə buyurulur: **“Ey iman edənlər özünüzdü və ailənizi yanacağı insanlar və daşlar olan atəşdən qoruyun”.**

Əli ocağında, peyğəmbər qucağında, Fatma şəfqətiylə böyüyən reyhanlar Hz. Hüseyin və Hz. Həsənin yetişmə tərzimiz üçün ən gözəl modeldir. Ana və atalar olaraq uşaqlarımıza yalnız yaxşını, gözəli, doğru və qanuni olanı öyrətməklə və yaşayaraq göstərməklə mükəlləfik.

Gözəl Bir Hekayə

A. Şərif İzgören anladır:

“İclasa gedəcəkdim. Baxdım ki, gecikmə ehtimalım var, bir taksiyə mindim. Taksi şöferi söhbətçil biri idi. O danışır, mən dinləyirdim. Düz iş yerinin qarşısına gəldik. Taksi pulu 9.75 TL (Türkiyənin pul vahidi) tutdu, mən 10 TL uzatdım. Bəzən olur, hamımızın yaşadığı səhnə vardır, taksiçi xırdanı axtarırmış kimi edir, siz də pulun xırdasını ala bilmək üçün bir ayaq çöldə enməmək üçün vurnuxursunuz. Tam o səhnə idi... Şofer, pulun xırdası varmı deyə axtarmağa başladı...

“Xırda qalsın qardaşım” dedim.

Döndü mənə doğru:

“Vaxtın varmı qardaş?”-dedi.

“Bəli”-dedim (bir ayağım hələ çöldə idi).

Maşını saxlayaraq düşdü. Qabaqda bir bufet var idi. Getdi oraya, nə isə danışib gəldi. Mənə 25 qəpik uzatdı. Aydındır ki, pul xırdatmışdı.

Mən dedim: "Qardaş, 9.75 deyil, 10. 50 yazsa idi, məndən 50 qəpik istəyəcək-dinmi?"

-Nə, 50 qəpik alacağam, qardaş?!

-Bəs niyə 25 qəpik üçün o qədər narahat oldun? Halbuki qalsın demişdim.

Döndü mənə sarı, atdı qolunu arxaya:

-Vaxtın varmı qardaş?

-Var.

-Çək qapını o zaman.

Söhbətçil bir taksici ilə qarşı-qarşı-yayıq...

5 dəqiqə danışdıq. İngiltərədə profsordan, nə bilim çoxlarından təhsil aldım. O taksicinin 5 dəqiqədə öyrətdiklərini ingilis müəllimlər həftələrlə verdikləri dərslərdə belə öyrədə bilmədilər.

"Qardaş biz ailədə 5 qardaşıq. Atam fəhlə idi, gündəlik pula işləyirdi. İnşaat işi tapsa onu da edirdi, hansı gün iş tapa bilməsə, biz evə gələndə üzündən anlardıq".

"Vəziyyətimiz heç yaxşı deyildi. Axşam yer süfrəsində yemək yeyərdik. Yemək bitincə atam bizə: "Dayanın, qalxmayın!"-deyərdi. Əvvəl dua edərdik, sonra atam bizə süfrədə söhbət edərdi".

"Aha" dedim, "Bizim peşədən", seminərçidir...

- Nə danışardı atan?

- Həyatda necə müvəffəqiyyətli olurlar?

"O gün inşaata çağırılmazlarsa evə pul gətirə bilmir, sonra uşaqlara həyatda müvəffəqiyyət metodlarını söyləyərdi".

- "Atam işə gedincə böyük qardaşımız onu təqlid edərək, dəlik bir corabla şalvarın ciblərini çıxarar, dörd qardaşı qarşısına alıb: "Dürüst olun, evinizə haram loğma gətirməyin!"-deyərdi, biz də güldürdik. Anam hirsələnərdi, "Atanıza lağ

etməyin! O, həm dürüst, həm də çalışqandır"-deyərdi. Yan evdə iki qardaş vardı, onların atası zəngin idi. Ataları pivəxana işlədirdi, amma adamda hər fırlıdaq vardı, qumar filan oynayırdı. Bizim yeni heç bir şeyimiz olmazdı, həmişə o ikisinin köhnələrini istifadə edirdik. O əmi məhəllədən keçərkən biz 5 qardaş ayağa qalxardıq, çünki bizə bəxşiş verirdi. Atam evə gəlincə ayağa qalxmazdıq. Çünki hədiyyə, pul filan olmurdu. Qardaş, daha sonra biz atamı itirdik. Altı ay içində yandakı ata da öldü. Yandakı ata iki uşağa 5 mərtəbəli bir ev, işləyən pivəxana, kurslar və ərazilər qoydu. Bizim atamız nə qoydu bilirsinizmi?"

- Nə qoydu?

-Dükan borcları və məsləhətlərini qoydu: "Övladım, işinizi dürüst edin, haqqınız olmayan pulu almayın..."

Qardaş, aradan 15 il keçdi...

Digər atanın 2 oğlu indi həbsxanadadırlar, nə ev qaldı, nə pivəxana. Ailəsi dağıldı.

Biz 5 qardaş, beşimizin də taksi dayanacağında bir taksisi var. Hamımızın bir ailəsi, uşağı, bir evimiz var.

Bu yaxınlarda böyük qardaşımız bizi bir yerə toplayıb dedi ki :

- Əsl mirası bizim atamız qoyubmuş.

Hamımız ağladıq. 5 qardaş taksiciliyə başladığımızdan bəri, taksimetrunin yazmadığı 10 qəpiyi evimizə gətirmədik. Hər şeyimiz var, Allaha şükür.

Çox duyğulandım, vidalaşdım. Tam enəcəkdim:

-Dayan qardaş, əsl bomba indi olacaq!

-Nədir bomba?

-Harada yaşayırıq bilirsənmi? O iki qardaşın yaşadığı 5 mərtəbəli binanı biz aldığımız qardaş orada yaşayırıq.

Övladinıza nə avtomobil, nə ev, nə də başqa bir miras qoymaqla bitmir. Övlada yalnız mənəvi dəyərlər qoyun. Baxın, hər iki ata da övladlarına dəyərlərini qoymuşdular.

MİRAS

Səhabədən Əbu Zər (r.a.) hikmətli bir nəsihət edir:
 “Bir malda üç şərik vardır. Birincisi, mal sahibi, yəni sən; ikincisi, qədərdir. O, xeyirmi, yoxsa fəlakət və ölüm kimi şərmə gətirəcəyini səndən soruşmaz. Üçüncü şərik isə mirasçıdır. O da bir an əvvəl başını yerə qoymağını (yəni ölməyini) gözləyər, öluncə malını götürüb aparar, sən də hesabını verərsən. Əgər gücün çatsa, sən bu üç ortağın ən acizi olma!..” (Əbu Nuaym, Hilyə, I, 163)

*

Qays ibn Qasr belə buyurur:

“Dəməşqdə olan Həzrəti Ebud-Dərdanın yanına Mədinəyi-Münəvvərədən bir şəxs gəldi. Ebud-Dərda (r.a.):

“-Ey qardaşım, səni buralara qədər gətirən nədir?”-deyə soruşdu.

Mədinədən gələn kimsə bu cavabı verdi:

“-Bir hədisi-şərif. Mən eşitdiyimə

görə sən o hədisi Rəsulullah (s.ə.s)dan rəvayət edirmişsən. (İlk ravidən dinləmək üçün gəldim)”.

“-Hər hansı bir ehtiyacın üçün gəlmədinmi?!”

“-Xeyr”.

“-Ticarət üçün də gəlmədin?!”

“-Xeyr”.

“-Yalnız o bir tək hədisi-şərifini öyrənmək üçün gəldin, eləmi?!”

Mən Rəsulullah (s.ə.s.)ın belə buyurduğunu eşitmişdim:

“Kim elm öyrənmək üçün yola çıxsa, Allah-Təala ona cənnət yolunu asanlaşdırar. Mələklər elm öyrənənlərdən xoşlandıkları üçün onlara qanad gərərlər. Göylərdə və yerdə olan varlıqlar, hətta sudakı balıqlar belə alimlərin bağışlanılması üçün Allaha yalvararlar. Bir alimin yalnız ibadətlə məşğul olan bir kimsəyə üstünlüyü, on dördüncü gecəsində ayın digər ulduzlara üstünlüyü kimidir. Alimlər peyğəmbərlərin varisləridir. Peyğəmbərlər qızıl, gümüş deyil, yalnız elmi miras buraxmışlar. Bax, bu elm mirasına qoyulan kimsə, çox böyük bir qismətə çatmış olar”

(Tirmizi, Elm, 19/2682; Əbu Davud, Elm, 1/3641).

*

Hikmət əhli belə demişdir:

“Bir qul öldüyü zaman, malı barəsində

iki müsibətlə qarşılaşar ki, daha əvvəl bunlar kimisini heç görməmişdir:

Birincisi; bütün malının əlindən alınmasıdır. Digəri də; bütün malın əlindən getməsinə baxmayaraq, bunların hamısından hesaba çəkilməsidir”.

Bir insan üçün, üstəlik özünə fayda verməyən bir maldan dolayı hesaba çəkilmək nə qədər də müşkül bir vəziyyətdir. Allah Rəsulu (s.ə.s.) bu vəziyyətdə olanlar üçün belə buyurmuşdur:

“Təəssüflər olsun, təəssüflər olsun o kimsəyə ki, əhli-əyalına xeyir (sərvət) qoyar, özü Rəbbinin hüsuruna şərlə çıxar” (Süyuti, əl-Camius-Sağir, N-9693).

Yəni varislərinə böyük bir sərvət qoyar, lakin özü, halal yoldan qazanmadığı malı ilə xeyir işləmədiyi və övladları da malını pis yollarda istifadə etdiyi üçün hüsuru-ilahiyə günahkar bir şəkildə çıxar. Faydalı mal isə, infaqlarla və xeyir xidmətləri ilə əvvəlcədən axirətə göndərilənlərdir.

Allah Rəsulu (s.ə.s.) belə buyurmuşdur:

“Allah-Təala, sizin hər biriniz ilə tərcüməçisiz danışacaq. İnsan sağ tərəfinə ba-

Bir möminin ən yaxın mirasçıları övladlarıdır. Onlara buraxılacaq həqiqi miras isə əbədiyyət zənginliyidir. Övladlara fani ləzzətlər deyil, solmayan, köhnəlməyən, buruşmayan bir səadət miras qoyulmalıdır. Əks halda hər övlad hesab günü ana-atasından şikayətçi olacaq.

xacaq, axirətə göndərdiklərindən başqa bir şey görə bilməyəcək. Sol tərəfinə baxacaq, axirətə göndərdiklərindən başqa bir şey görə bilməyəcək. Sonra önünə baxacaq, qarşısında cəhənnəmdən başqa bir şey görə bilməyəcək. O halda artıq bir xurmanın yarısı ilə də olsa, özünü cəhənnəm atəşindən qoruyun. Bunu da tapa bilməyən gözəl bir söz ilə özünü qorusun” (Buxari, Zəkat, 9, 10; Müslim, Zəkat, 67, 97).

*

Sad bin Əbu Vəqqas (r.a.) buyurur:

“Vida Həcci ilində (Məkkədə) tutulduğum şiddətli bir xəstəlik səbəbilə Rəsulullah (s.ə.s.) ziyarətimə gəldi. Ona:

-Ya Rəsulullah! Gördüyün kimi çox narahatam. Mən zəngin bir adamam. Bir qızımdan başqa varisim də yoxdur. Malımın üçdə ikisini sədəqə olaraq paylayımmı?”- deyə soruşdum. Hz. Peyğəmbər (s.ə.s.):

-Xeyr! - buyurdu.

-Yarısını paylayımmı? - dedim. Yenə:

-Xeyr!- buyurdu.

-Bəs üçdə birinə nə buyurursan, ya Rəsulullah? - deyə soruşdum.

-Üçdə birini payla! Hətta o da çoxdur. Varislərini zəngin etmək, onları möhtac qoyub xalqa ovuc açdırmaqdan xeyirlidir. Allah razılığını düşünərək etdiyin xərc-ləmələrə, hətta yoldaşına yedirdiyin loğmalara qədər hamısının mükafatını alaçaqsan - buyurdu.

-Ya Rəsulallah! Yoldaşlarım gedəcək, mən qalacağammı? (Burada öləcəyəmmi?) - deyə soruşdum.

-Xeyr, sən burada qalmayacaqsan. Allah rizası üçün gözəl işlər edərək yüksələcəksən. Allahdan elə ümid edirəm ki, daha necə illər yaşayaraq çox insanlar (möminlər) səndən fayda, çoxları da

(kafirələr) zərər görəcəklər buyurdu” (Buxari, Cənaiz 36; Müslim, Vəsiyyə 5).

*

Şeyx Sədi, sanki bu həqiqətlərdən ilhamlanaraq belə nəsihət edir:

“Axirət azuqəsini həyatında özün tədarük et! Çünki sən öldükdən sonra qohum ehtirasa qapılar; sənin ruhun üçün heç bir yaxşılıq etmən. Qızıllı, neməti əlində ikən bu gün sən ver! Sən öldükdən sonra bunlar əlindən çıxar, sahib ola bilməzsən! Azuqəsini o biri dünyaya özü aparən kimsə, böyük bir qənimət əldə etmiş deməkdir. Kürəyimi mənə düşünərək ancaq öz dırnağım qaşıyar, başqası deyil. Nə sərvətin varsa ovucunun ortasına qoy, veriləcək yerlərə ver! Verə bilməzsənsə, sabahkı peşmanlıqdan dişinlə əlinin arxasını dişləyərsən”.

Həqiqətən, malı-mülkü vaxt varkən infaq etməyib, onu mənəvi tərbiyədən məhrum yetişən və necə xərcləyəcəkləri məchul olan varislərə qoymaq, ağır bir axirət hesabı yüklənmək olar. Bu isə səlim bir aqlın qazancı deyil.

*

Bir möminin ən yaxın mirasçıları övladlarıdır. Onlara buraxılacaq həqiqi miras isə əbədiyyət zənginliyidir. Övladlara fani ləzzətlər deyil, solmayan, köhnəlməyən, buruşmayan bir səadət miras qoyulmalıdır. Əks halda hər övlad hesab günü ana-atasından şikayətçi olacaq.

*

Bir ana-atanın uşağına buraxacağı ən qiymətli miras, gözəl bir əxlaq, möhkəm bir xarakter və şəxsiyyətdir. Bunun yolu da keyfiyyətli bir təhsildən keçir.

*

Sözlərin ən gözəli Allahın kəlamıdır. Hidayət yolunun ən gözəli Hz.

Peyğəmbər (s.ə.s)in nurlu, uğurlu və mübarək yoludur. Ən gözəl miras, bu müqəddəs əmanətin günahsız ürəklərə yeridilməsidir.

*

Unutmayaq ki, peyğəmbərlər dünyəvi bir miras qoymazlar. Rəsulullah (s.ə.s.) dan ümmətinə qalan əsl miras, Onun şəxsiyyəti, insanlığı və təqvasıdır. Onun ən böyük əmanəti də, Qurani-Kərim və sünnəyi-səniyyədir. Bu miras və əmanətə sahib çıxmaq; Onun əxlaqla əxlaqlanaraq təqva həyatı yaşamaq və Onu hər vaxt və məkanda Ona yaraşan bir təmkin ilə təmsil etməklə mümkündür. Bu halın bizlər üçün bir təqva imtahanı olduğunu unutmamalıyıq.

Bu yazı möhtərəm Osman Nuri Topbaşın müxtəlif əsərləri əsasında tərtib edilmişdir.

20 yanvar hadisələrində şəhid olmuş Həmidov İzzət Atakişi oğlu haqqında müsahibə

B.Ailə: Yeganə xanım, zəhmət olmasa özünüzdə haqqda qısa məlumat verərdiniz.

Y. Vahabova: Mən, Vahabova (Həmidova) Yeganə İzzət qızı Bakı Dövlət Universitetinin fizika fakültəsində təhsil almışam. Uzun illər Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında çalışmışam. Ailəliyəm, iki övladım var.

B.Ailə: Yeganə xanım, atanızı necə xatırlayırsınız?

Y. Vahabova: O, uşaqlara və ümumiyyətlə, bütün insanlara qarşı hər zaman qayğıkeş idi. Bu xasiyyətinə və bir sıra gözəl xüsusiyyətinə görə atamı hər zaman daha çox sevirdim. Mənə də elə gəlirdi ki, atam məni hamıdan çox sevirdi. Hər zaman fikirlərimə diqqət edərək

Vahabova Yeganə:
*İnsanlar təsadüfən şəhid
olmazlar. Hər bir insan
necə yaşayarsa elə də ölür.*

mənimlə məsləhətləşərdi.

O daim imkansızların yanında olmağa çalışardı. Zəiflərin, gücsüzlərin əzilməsinə razı olmayaraq onları müdafiə edərdi. Yadımdadır, şəhid olmamışdan bir neçə il öncə, qonşumuzda bıçaqlanma hadisəsi baş vermişdi. O zaman heç düşünmədən müdaxilə edərək bir qızı xilas etmişdi. O hadisə zamanı çox insanlar tamaşaçı qismində hadisəni izləsələr də, atam hər cür təhlükəni göz önünə alaraq, həyatını təhlükəyə atmışdı. Bu da onun mərdliyindən, cəsarətindən xəbər verirdi.

Atam həmçinin çox vətənpərvər idi. Bu onun hər zaman vətəninə, millətinə verdiyi dəyərdən anlaşıldı. 80-ci illərin sonlarında Azərbaycandakı xalq hərəkətlərinin də fəal üzvlərindən idi. Xalqımız azadlığı uğrunda ayağa qalxdığı zaman o ön sıralarda qorxmada, çəkinmədən, ürəklə iştirak edirdi. Xatirimdədir, mitinqlərin fəal olduğu bir dövrdə mən ilk övladıma hamilə idim. Anam mənim vəziyyətimdən narahat olaraq getməyimə etiraz etsə də, atam vətənin azadlığı uğrunda hər cür riski gözü alaraq mənim də mübarizəyə qoşulmağımı məsləhət görürdü. Sözsüz ki, mən və bütün ailəmiz də bu mübarizədə canla-başla iştirak edirdik.

B.Ailə: O qanlı günhaqqında nələri dəyə bilərsiniz?

Y. Vahabova: 19 yanvar günü hər kəs küçələrdə idi, xalq yenə də azadlıq uğrunda mübarizəyə qalxmışdı. So-

vet ordusunun şəhərə hücumu gözlənilirdi. Biz də ailəməzlə birlikdə çox narahat idik. Gecə saatlarında anamgilə gəldik. O gecə şəhər heç vaxt görmədiyim qədər vahiməli idi. Sanki göydən güllələr yağdı. Biz bunun insanları qorxutmaq üçün atılan fişənglər olduğunu düşünürdük. İnsanlar inanmırdı ki, sovet hökuməti onları öldürər. Halbuki sovet ordusu mübarizlərə qarşı amansızlıq göstərərək qadağan olunmuş güllələrdən istifadə edib insanları həlak edirdilər. Həmin gecə qardaşlarım da küçələrdə xalq mübarizəsinə qoşulmuşdular. Şəhər açılanda onlar hələ də gəlməmişdilər. Şəhəri gün, yəni yanvar ayının 20-də atamla anam çox narahat idi. Evdə daha çox gözləyə bilməyib, qardaşlarımı axtarmağa getdilər. Küçələr darmadağın, maşınlar əzilmiş, insanlar vəhşicəsinə öldürülmüşdü. Elə bu küçələrin birində atam düşmən gülləsinə tuş gələrək ağır yaralandı. Atam yaralı vəziyyətdə xəstəxanaya çatdırılsa da, onun həyatını qurtarmaq mümkün olmadı.

O zaman şəhidləri dəfn etmək üçün bəlli bir yer yox idi. Biz də atamı öz ailə qəbiristanlığında dəfn etməyi düşünürdük. Daha sonra indiki “Şəhidlər Xiyabanı”nın yeri müəyyənləşdirildi. Atamın yaxın dostlarından olan Bəxtiyar Vahabzadənin də məsləhəti və təkidi ilə atamı “Şəhidlər Xiyabanında” dəfn etdik.

O hər zaman özünə şərəfli ölüm diləyirdi. Elə ölümlərin ən şərəflisi ilə də şərəfləndi. Onun son sözü də bu oldu, “Başınızı uca tutun, mənə görə kədərlənməyin, onsuz da bir gün oləcəkdim, bu gün ölməyim mənim üçün çox gözəl oldu”.

B.Ailə: *Bu hadisələrin canlı şahidi olaraq xalqımızın birlik və bərabərliyini necə xatırlayırsınız?*

Y. Vahabova: Bəli, siz birlik və bərabərlik sözünü düzgün vurğuladınız. Azərbaycan xalqı hələ həyatım boyu görmədiyim birliyi göstərdi o zaman. Hər kəs cavan-qoca, kişi-qadın demədən şəhidlərin dəfn mərasimindən, ehsanların hazırlanıb paylanmasına qədər birlikdə çalışdı. İnsanlar sovet ordusundan qorxaraq evlərinə qaçmadılar. Əksinə, öz şəhidlərinə, yaralılarına sahib çıxaraq, hünərlərini göstərərək, əslində, qalib olduqlarını nümayiş etdilər.

Azərbaycan xalqı və dövləti daim öz şəhidlərini hörmətlə yad edir və onlara dəyər verir. Mənim atamın da adını yaşatmaq üçün Bakı şəhərinin Nəsimi rayonunda və Şəki şəhərində onun adına küçə vardır.

B.Ailə: *Şəhid qızı kimi hansı hissləri keçirirsiniz?*

Y. Vahabova: Mən atamla hər zaman fəxr etmişəm. Sözsüz ki, atamı itirmək mən və ailəm üçün böyük bir itki idi. İndi də bizim həyatımızın hər bir məqamında onun yeri görünür. Bəzən onun söhbətlərini və məsləhətlərini xatırlayıb onun üçün çox darıxıram. Amma atamın şəhid olaraq ən yüksək zirvəyə çatdığını düşündüyüm zaman sakitləşərək atamla bir daha fəxr edirəm. Təki Allah-Təala hər birimizə şəhid olaraq ölməyi nəsib etsin! Bu cür şərəfli ölüm hər kəsə qismət olmur.

İnsanlar təsadüfən şəhid olmazlar. Hər bir insan necə yaşayarsa elə də ölür.

B.Ailə: *Yeganə xanım, vaxtınızı ayıraraq, dəyərli xatirələrinizi bizimlə bölüşdüyünüz üçün təşəkkür edirəm.*

Mirasın şərtləri

Mirasda haqqın sabit olması üçün üç şərt olmalıdır: Miras qoyanın vəfat etməsi, varisin həyatda olması və mirasa maneənin olmaması.

1. Murisin ölməsi

Miras qoyan insanın ya həqiqətən və ya ölü sayılaraq təqdirən və ya hökmən ölmüş olması şərtidir.

Həqiqi ölüm: Həyatın yox olmasıdır. Bu ya birbaşa şəxsin öldüyünü gözlə görməklə və ya dəlillərə dayanaraq olur.

Hökm baxımından ölüm: Hakimin hökm verməsiylə olur. Bu da ya həyatda olma ehtimalı ilə bərabər ölümünə hökm etməklə və ya həyatda olduğu yəqinən bilindiylə halda ölümünə hökm etməklə olur. Birinciyə misal: Hakimin izni olmayan itkin düşən şəxsin ölümünə hökm etməsi. İkinciyə misal: İrtidat edən şəxs darul-hərbə qaçması halında hakimin ölmüş kimi qəbul edilərək bu hökmün verilməsi.

2. Varisin həyatda olması

Muris vəfat edərkən varisin həyatda olması şərtidir. Bu səbəbdən murisdən əvvəl ölən bir qohum, daha sonra ölən murisinə varis ola bilməz. Muris vəfat etdiyi zaman, ana bətnində olan uşağı da sağ doğmaq şərtilə varis olar.

3. Miras əngəlləri

a) Öldürmə

Öldürmək, öldürən üçün mirasa maneə olan bir səbəbdir. Çünki bu mövzuda İmam Malikin Muvattasında və Əhməd ibn Həmbəlinin Müsnədində rəvayət etdiklərinə görə Hz.Ömər (r.a.): “Hz.Peyğəmbərin (s.ə.s.) “öldürənə mirasdan bir şey yoxdur” dediyini eşitdim” - demişdir.

Yenə qatil bəzən mirasın əlinə tez

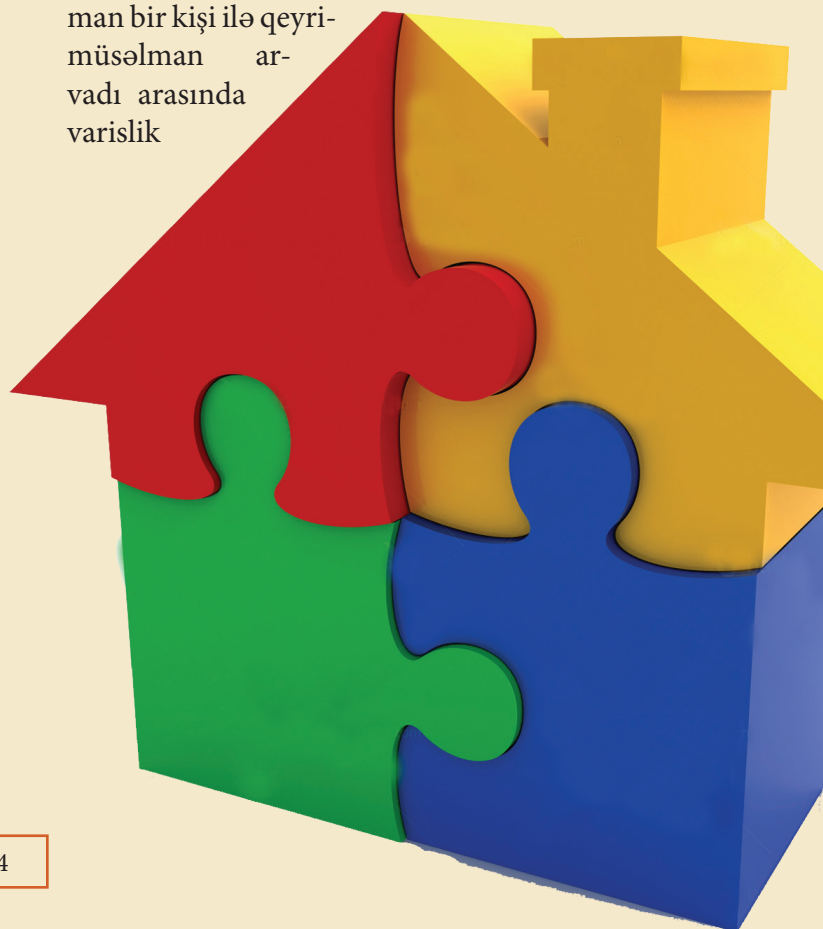
keçməsinə təmin etmək üçün haram olduğu halda miras alacağı şəxsi öldürmək istəyir. İbrət olsun deyə bu şəxs mirasdan məhrum edilməklə cəzalandırılır. Çünki öldürməklə birlikdə qatilə miras verilərsə başqaları da bunu edər. Bu da yer üzündə fəsada yol açar.

b) Din fərqi

Murisə varisin ayrı dinlərdən olması mirasa manedir. Bu məsələdə İslam fəqihlərinin fikir birliyi vardır. Müsəlman kafirə, kafir də müsəlmana qan qohumluğu və ya nikah müqaviləsi olsa belə varis ola bilməz. “Müsəlman kafirə, kafir də müsəlmana varis ola bilməz”.

“İki ayrı dinə mənsub olanlar bir-birinə varis ola bilməz” hədisləri bunun dəlilidir. Bunun səbəbi, müsəlmanla qeyri-müsəlman arasında vəlayət kəsilmiş olmasıdır.

Bu vəziyyətə görə, məsələn, müsəlman bir kişi ilə qeyri-müsəlman arvadı arasında varislik

cərəyan etməyəcəyi kimi, bunlardan doğulan uşaqlar da ataya bağlı olaraq müsəlman sayılacaqlarından onlarla qeyri-müsəlman anaları arasında varislik ola bilməz.

Lakin Muaz ibn Cəbəl ilə tabeundan Məsrüq ibn əl-Əcda, Səid ibn əl-Müsəyyəb, İbrahim ən-Nəxəi və digər bəzi alimlər bunun əksini düşünürlər. Bunların fikrincə; "Müsəlman kafirə varis olar. Lakin kafir müsəlmana varis ola bilməz". Əsaslandıqları dəlil bu hədislərdəki ümumi mənadır: "İslam ucadır, onun üzərində ucalmaq olmaz".

"İslam artırır, azaltmaz". Bu barədə səhabənin tətbiq etdiyi metod da qalmışdı. Yəhudi olan oğlu bütün mirası almaq istəyərkən, müsəlman olan oğlu məhkəməyə müraciət etdi və haqqını istədi. Şikayətə baxan Muaz ibn Cəbəl müsəlmanı yəhudiyə varis təyin etdi.

İslam fəqihlərinin çoxu müsəlmanla kafir arasında mirasın olmayacağını ifadə edən hədisləri bu məsələdə dəlil qəbul etmiş, azlığın əsaslandığı hədislərin isə mirasla əlaqəsinin olmadığını bildirmişlər.

Mürtədin mirası

Mürtəd: İslamı tərk edib başqa dinə keçən və ya dinsiz qalan şəxsdir. Mürtədin nə müsəlman, nə də kafir heç bir kimsəyə varis olmayacağına dair ittifaq vardır.

Əbu Hənifəyə görə, mürtəd olmandan əvvəlki var-dövləti müsəlman varislərinə çatır. Sonra qazandıqları isə beytul-mala "fey" gəliri kimi daxil edilir. Mürtəd qadıncırsa bütün var-dövləti müsəlman varislərinə verilir.

İmam Əbu Yusif və İmam Məhəmmədə görə, mürtəd olmadan əvvəl və sonra qazandığı var-dövləti müsəlman varislərinə çatır.

***Ölkənin müxtəlifliyi qeyri-müsəlmanlar üçün miras almağa maneəçilik təşkil edə bilər.
Məsələn, müsəlman cəmiyyətindəki qeyri-müsəlman bir insan, başqa ölkədə yaşayan qeyri-müsəlman bir qohumuna varis ola bilməz. Burada varislik "vəlayət əlaqəsinə" əsaslanır.***

c) Müxtəlif ölkələrdə yaşamaq fərqi (İxtilafud-Dar)

Mirasçılıq maneələrindən biri də miras buraxanla mirasçının ayrı yer vətəndaşları olmalarıdır. Müxtəlif yerlərdə yaşamaq ixtilafı sadəcə qeyri-müsəlman olanlar üçün əngəldir. Müsəlmanlar arasında bir maneə təşkil etməz. Buna görə miras buraxanla mirasçı müsəlman olarsa, iki ayrı ölkə vətəndaşları olsalar belə bir-birlərinə mirasçı olurlar. Məsələn, Azərbaycanda bir müsəlman Misirdəki müsəlman bir qohumuna varis ola bilər. Çünki Darul-İslam müsəlmanlar üçün tək vətən sayılır. Bu səbəbdən bir müsəlman qeyri-müsəlman ölkəsində vəfat etsə, ona Darul-İslamda yaşayan varisləri varis olar.

Ölkənin müxtəlifliyi qeyri-müsəlmanlar üçün miras almağa maneəçilik təşkil edə bilər. Məsələn, müsəlman cəmiyyətindəki qeyri-müsəlman bir insan, başqa ölkədə yaşayan qeyri-müsəlman bir qohumuna varis ola bilməz. Burada varislik "vəlayət əlaqəsinə" əsaslanır. Bu əlaqə kəsildikdən sonra varislik haqqı da aradan qalxmış sayılır. Lakin ölkələr arasında razılığa gələrək, qarşılıqlı miras münasibətlərini tənzimləyə bilərlər.

İSLAMDA QADIN

İslama qədər Şərqdə, xüsusən Ərəbistanda qadınlar hüquqsuz vəziyyətdə idilər. Onların həyatları ağırlı və kədərli idi. İnkişaf etməmiş ölkələrdə kişilər öz arvadlarını heyvan kimi sata, müxtəlif məqsədlərlə başqa şəxslərə verə, başqalarına borc olaraq təslim edə, qadınlarını evdən çıxarıb qova bilərdilər.

İran tədqiqatçısı Hacı Əbdürrəhman Yusifpur islamaqədərki ərəblər arasında qadınlara rəhmsiz münasibət bəsləndiyini, xüsusilə geridə qalmış bədəvi ərəblərin qəzəblə özlərinin günahsız qızlarını diridiri torpağa basdırdıqlarını, arvadlarını iradəsiz və qiymətsiz hesab etdiklərini, onların kişilərin cinsi tələbatlarının ödənilməsi, ticarət əmtəəsi vasitəsi olduğunu göstərir: Qadınlar son dərəcə geridə qalmış adamlar içərisində ən kiçik insan hüquqlarından belə istifadə edə bilmir və qeyd-şərtsiz öz ərlərinə tabe olurdular.

İzdivac və nikah məsələləri onların arasında həddən artıq aşağı səviyyədə idi. Bir qayda olaraq, qadın həmin cəmiyyətdə çoxsaylı kişilərlə münasibətdə, yəni nikah münasibətində ola bilərdilər. Bu nikahın adına “rəhm” nikahı deyərdilər.

İslama qədərki dövrdə ərəb qəbilələrində poliqamiya çox yayılmışdı. Bu, müharibələr nəticəsində sinfi təbəqələrin yaranması, çox sayda qulların və gərilələrin artması nəticəsində meydana gəlmişdir. İslam müsəlmanlar arasında poliqamiyanı rəğbətləndirməklə müharibədə ölənlərin dul arvadlarını və yetimlərini sosial müdafiə ilə təmin edirdi.

İslam ədəbiyyatında qadına münasibət, onun ictimai fəaliyyətilə bağlı vəziyyəti ziddiyyətli şərh olunur. Quranda qadınların köləlikdən xilas edildiyi, qadınların kişilərlə bərabər hüquqlara malik olduqları

bəyan edildi: **“Kişilərin və qadınların hər biri bərabərhüquqlu olub, öz mallarına və sərmayələrinə malikdirlər. Qadınların bütün irsi, peşə və ticarət malları onların özlərinə məxsusdur, onlar qanunla icazə verilmiş hər bir vaxtda həmin mallardan istifadə edə bilirlər. Heç bir kənar şəxsin müdaxilə etməsinə icazə verilmir”**. Kişilərin öz qazandıqlarından öz payı qadınların da qazandıqlarından öz payı var. (88, “Nisa” surəsi, 32-ci ayə) yaxud, **“Ey insanlar, biz sizi bir kişidən və bir qadından (Adəm və Həvva) yaratdıq. Sonra isə sizi ayrı-ayrı xalqlar və qəbilələr etdik ki, bir-birinizi yaxşı tanıyasınız** (“Hücurat” surəsi, 13-cü ayə).

İslamda hüquq bərabərliyi üçün əsas meyar möminlik, etiqadlılıq, imanlılıq hesab olunur.

Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s.) öz hədislərində qadınlara böyük qiymət verirdi, onları mənəvi böyüklüyə malik ən yaxşı insanlar hesab edirdi. “Cənnət anaların ayaqları altındadır” deyən Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s.) birinci növbədə anaya, sonra ataya yaxşılıq etməyi tövsiyə edirdi. Böyük Peyğəmbər qadın hüququna özü ehtiram edirdi, ardıcılardan da ehtiram göstərməsini tələb edirdi.

İslam tədqiqatçıları islamda qadına ehtiram göstərilməklə yanaşı, kişilərin hüquqlarına üstünlük verildiyini də etiraf edirlər. “Kişilər qadınlar üzərində ixtiyar sahibidirlər. Bu Allahın onlardan birini digərinə üstün etməsi və (kişilərin) öz mallarından (qadınlar üçün) sərf etməsinə görədir. Əməlisaleh qadınlar itaətkardırlar” (Nisa, 34).

İslam dinində kişilərin hüquqi üstünlüyü onların əqli xüsusiyyətləri nəticəsində idarəetmə, düşmənlərlə qarşı-qarşıya gəlmə, hakimlik və vəkillik kimi işlərə daha artıq diqqət yetirməsi ilə bağlıdır. Bundan əlavə,

Qurani-Kərimin “Bəqərə” surəsinin 228-ci ayəsində ictimai məsələlərin inkişaf etdirilməsində, qaydalara və normalara riayət edilməsində, ailənin qorunub saxlanılmasında, ailənin idarə edilməsində onların iştirakı barədə fikirlər irəli sürülmüşdür”.

Qadının ailədə statusu və vəzifəsi islam dinində dəqiq göstərilmişdir. Qadın övladın qayğısına qalmaq, onların tərbiyəsi ilə məşğul olmaq və ailə işlərinin tənzim edilməsini öhdəsinə alır.

İslam qadının hüquqlarının pozulmasına, istər ev işlərində, istərsə də evdən kənar ağır işlərdə işləməsinə icazə vermir.

S. Musəvi Lari də islamın ailədə və cəmiyyətdə kişinin üstünlüyünü qəbul etdiyini etiraf edir. Bunu kişinin ağıllı, təşkilatçı, məsul olması ilə izah edir: “Kişi ailədə hərə-mərcliyin qarşısını almağı qadınlardan daha yaxşı bacarar. Qadının fitrətində mehribanlıq və məhəbbət daha dərin kökə malikdir. Ancaq kişi təbiət etibarilə hisslərindən daha çox əqlə tabe olur. İslam ailəyə başçılıq üçün kişini seçmişdir. Bu isə ailədə qadınla məsləhətləşmək, həmkarlıq və qarşılıqlı anlaşma ilə ziddiyyət təşkil etmir. Kişi ailəni ürəyi istədiyi kimi idarə etməməlidir. İslam kişini ailə başçısı təyin etsə də, qadına qarşı zor işlətməyi bəyənilməz bir iş sayır”.

Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s.) öz hədislərində qadınlara böyük qiymət verirdi, onları mənəvi böyüklüyə malik ən yaxşı insanlar hesab edirdi. “Cənnət anaların ayaqları altındadır” deyən Məhəmməd Peyğəmbər (s.ə.s.) birinci növbədə anaya, sonra ataya yaxşılıq etməyi tövsiyə edirdi.

Ehsan və İlahi Nəzər

Təsəvvüf bəndənin daim Allah-Təalanın mənəvi hüzurunda olduğunu xatırlamasıdır. Çünki ancaq bu şüur və idrak içində olan pak bəndələr ibadət, davranış, həssaslıq və ümumiyyətlə bir ömrü əhatə edən bütün davranışlarına diqqət edər, hər nəfəsi ilə:

“...Biz ona şah damarından da yaxınıq...” (Qaf, 16) ayəsinin ehtivası içində yaşayırlar.

Əgər insan Allah-Təalanın ona şah damarından daha yaxın olduğunu qəlbən dərk edə bilsə həmişə bir təqva həyatı yaşayar, daima bir qorxu və hesabaçəkilmə fikri onu narahat edər və bu ayə ona kifayət edər.

“Əsri-səadətdən buna gözəl bir misal:

Gecə vaxtı idi. Hz.Ömər (r.a.) həmişə olduğu kimi Mədinə küçələrini gəzirdi, birdən dayandı. Qarşıdakı evdən eşidilən ana ilə qızının söhbəti diqqətini çəkdi. Ana qızına:

“Qızım, sabah satacağımız südə bir az su qarışdır!”-deyirdi.

Qız isə:

“Anacan, xəlifə südə su qarışdırmağı qadağan etməyibmi?”-deyə sual verdi.

Anası qızının bu sözlərinə qarşı çıxaraq:

“Qızım, gecənin bu vaxtında xəlifə hardan görəcək ki, südə su qarışdırırıq?!”-dedi.

Ancaq qəlbi Allah qorxusu ilə dolu olan qız anasının südə su qatmasını yenə də

qəbul etmədi və dedi:

“Anacan! Ola bilər xəlifə görmür, amma Allah görür axı! Bu hiyləni insanlardan gizlətmək asandır, amma hər şeyi görüb bilən kainatın Xalığı Allahdan gizlətmək olarmı?..”

Rəbbani həqiqətlərlə dolu təmiz bir vicdan və saf bir qəlbə sahib olan bu qızındərin bir Allahqorxusu içində anasına verdiyi cavab Hz.Öməri

(r.a.) çox duyğulandırdı. Əmirəl-mömininin onu sadə bir süd satan qadının qızı deyil, könlündəki təqvası ilə müstəsna bir qismət olaraq qəbul etdi və oğluna aldı. Məşhur V xəlifə Ömər ibn Əbdüləziz də məhz belə bir təmiz nəsil-dən dünyaya gəlmişdir.

Deməli əsas olan Allah-Təalanın ilahi nəzarəti altında olduğumuzu bilərək yaşamaqdır. Bu barədə ayədə belə buyrulur:

“...Siz harada olsanız, O sizinlədir...” (əl-Hədid, 4)

Allah-Təala hər yerdə, hər zaman hər şeyin və hər kəsin yanındadır. Görülən bütün işlərdən xəbərdardır və bəndələrini müşahidə altında tutduğu da həqiqətdir. Əksinə olsaydı, bu Allah üçün bir nöqsan olardı. Allah isə bütün nöqsanlıqlardan uzaqdır. İnsan bu həqiqəti kamil mənada dərk edə bilsə nəfsi təmizlənər, qəlbi saflaşıb vüsala doğru hərəkət edər. Bütün

fani istəklərin yerini əbədi həyatın fikri və hazırlıqları alar. Allahla bərabərlik hissi insanı daim qorxu və oyanıq halında saxlayaraq həyatın hər cür kirindən və ləkəsindən uzaqlaşdırar.

Haqq dostlarından bir şəxs belə buyurur:

“Heç bir yolçu dayanacaqda yatmaz. Hansı mənzilə gedəcəksə, ona görə hazırlığını görüb minik vasitələrinə müraciət edər və təbii ki, səhv bir qatara minməz. Dünya da axirət aləminin dayanacağı kimidir. Bu baxımdan, əsas olan zehnin və qəlbin qüvvətini artırmaqdır”.

Allah-Təalanın həmişə və hər yerdə bizimlə birlikdə olduğu bir tərəfdən insanı ürpədir, digər tərəfdən də rahatladır və hüzura qovuşdurur. İnsan Allahdan duyulan qorxunu həqiqət halına gətirdiyi üçün ürpər, buna müqabil Allah-Təalaya yaxınlığın həzzini daddığı üçün də ona hüzur və rahatlıq verilir.

Allah digər bir ayədə bəndələri ilə daim birlikdə olduğunu belə ifadə edir:

(Ya Peyğəmbər!) Məgər görmürsənmi ki, Allah göylərdə və yerdə nə varsa, (hamısını) bilir. Aralarında gizli söhbət gedən üç adamın dördüncüsü, beş adamın altıncısı Odur. Onlar bundan az da, çox da olsalar və harada olsalar, (Allah) yenə də onların yanındadır. Sonra qiyamət günü (Allah) onlara etdikləri əməlləri (bir-bir) xəbər verəcəkdir. Allah hər şeyi biləndir! (əl-Mücadələ, 7)

Hz.Ömər (r.a.) xəlifəliyi dövründə Hz. Muazı Kilab oğulları qəbiləsinə göndərmişdi. Dövlət xəzinəsindən ödənməsi lazım olan pulları ödəyəcək, verilməsi lazım olan malları verəcək, zənginlərdən alınan zəkatları yoxsullara və möhtac olanlara paylayacaqdı.

Muaz (r.a.) öhdəliyinə götürdüyü vəzifəni ən gözəl və diqqətli bir şəkildə yerinə yetirmiş, könülləri fəth edərək şirin xatirələrlə geri qayıtdı. Geri qayıtdığı vaxt dünya malı olaraq sadəcə çiyinə atdığı

şərfi var idi. Bu şərf ora getdiyi vaxt da var idi. Ondan boynunu tozlardan və günəşdən qorunmaq üçün istifadə edirdi.

Xanımı Muazı əliboş gördüyü üçün təəssüfləndi:

–“Belə bir vəzifə sahibi olanlar müəyyən bir maaş alır və gələndə evlərinə hədiyyə də gətirirlər. Sənin hədiyyələrin hardadır?”

Muaz (r.a.):

–“Mənimlə birlikdə yanımdan ayrılma-yan bir gözətçi vardı. Hər verdiyimi, aldığımlı hesablayırdı”, deyərək cavab verdi:

Xanımı onun bu sözlərindən əsəbiləşərək:

–“Rəsulullah (s.ə.s.) hər zaman sənə inanırdı. Əbu Bəkr də həmçinin. Ömər sənənin yanına gözətçi göndərir? Hər gördüyün işə nəzarət edir?”-deyə soruşdu.

Bu söz Hz.Ömər xanımına, ondan da Hz.Ömərə çatdı. Hz.Ömər Hz.Muazı çağıraraq narazılıqla ondan soruşdu:

–“Mən sənənin arxandan heç bir gözətçi göndərmədiyim halda, bu eşitdiklərim nədir, ey Muaz? Fikirləşirsən ki, mənim sənə etimadım yoxdur?”

Hz.Muaz ona çox mənalı bir cavab verir:

–“Ey möminlərin Əmiri! Xanıma üzürlü səbəb üçün ancaq bunu deyə bildim. Həmin gözətçi dediyim sizin gözətiniz deyil, Allahın gözətçisi idi. Buna görə etdiyim xidmətin əcrini zay etməmək üçün hər nə qədər caiz olsa da nəfsimə aid heç bir şey ala bilməzdim...”

Allah-Təala hər yerdə, hər zaman hər şeyin və hər kəsin yanındadır. Görülən bütün işlərdən xəbərdardır və bəndələrini müşahidə altında tutduğu da həqiqətdir. Əksinə olsaydı, bu Allah üçün bir nöqsan olardı. Allah isə bütün nöqsanlıqlardan uzaqdır. İnsan bu həqiqəti kamil mənada dərk edə bilsə nəfsi təmizlənər, qəlbi saflaşar və əslində doğru hərəkət edə.

H. Ömər (r.a.) onun bu sözlərlə nəyi düşündüyünü başa düşdü. Çünki Muaz (r.a.) nəfsinə və dünyaya aid hər şeydən uzaq idi. Xəlifə onun bu hərəkətini bəyənərək bir qədər hədiyyə verdi və:

-“Apar bunlarla ailənin könlünü al!”- dedi.

Ehsan və nəzarət halını ən gözəl bir şəkildə izah edən gözəl bir misal da belədir:

Bir vaiz minbərdə axirət haqqında danışdı. Camaatın arasında Şeyx Şibli həzrətləri də var idi. Vaiz Allah-Təalanın axirətdə soruşacağı suallardan bəhs edərək belə deyirdi:

“Elmini harda istifadə etdin, mal-mülkünü harada xərclədin, ömrünü necə keçirdin, ibadətlərinin vəziyyəti, harama, halala diqqət edib-etmədiyini soruşulacaq!.. Bunlar soruşulacaq, onlar soruşulacaq...” deyərək çox uzun bir söhbət edirdi.

Bu barədə uzun söhbət etməsi Şibli həzrətlərinin diqqətini çəkdi və vaizə bunları bildirdi:

- “Ey vaiz! Sualların ən vacibini unuttun! Allah-Təala bir sözlə qısaca soruşacaq

ki: Ey Bəndəm! Mən sənənləydim, sən kiminləydin?”

Bu hadisələrdən alınacaq dərs üstü-müzdə ilahi nəzərin olduğu fikriylə yaşamaq, yəni ehsan duyğusu ilə nəzarət halında olduğunuzu dərk etməkdir. Yoxsa bütün işi sırf bir xidmət müəssisəsində işləyənlərin, gördükləri iş qarşılığında ruzilərini təmin etmək üçün xərclik almaları təbiidir. H. Muazın halı isə üstün bir fəzilət və ucalıqdır. Digər tərəfdən, xidmət müəssisələrində çalışanların da aldıkları maaş qarşılığı olan işlərinin xaricində xidmətlərini Allah yolunda davam etdirərək bu ucalıq və fəziləti göstərmələri mümkündür.

Hər an Allahı zikr və müraqibə halında olmağın lüzumunu ifadə edən bu hədisi-şərif diqqəti daha çox çəkir:

“Allahı unudaraq lüzumsuz söhbətə aludə olmayın. Çünki Allahı unudaraq edilən bu söhbətlər qəlbi qatılaşdırır. Allahdan ən uzaq olan kimsə qəlbi qatı olandır”. (Tirmizi, Zühd, 62/2411)

Bunun üçün səhər vaxtlarından o feyzli və ruhani anları günümüzün hər saniyəsinə yansıtmağıq. Səhərin o müstəsna anları günümüzün kiçik bir modeli olmalıdır. Sabahını və gününü məhz belə planlayan bir bəndə Allah-Təalanın razı və xoşhal olduğu bir haldadır. Bu, “mərziliyyət” məqamıdır. Bu məqamda günəş işığının güclü şüalarının zərrəbin (lupa) altındakı çör-çöpü yandırması kimi qəlbdəki mənfi şeylər yox olar, cəməli sifətlər təcəlli edərək gözəl xasiyyət və əxlaqi keyfiyyətlər artar. Belə ki, Yaradandan ötrü yaradılanlara şəfqət, mərhəmət, sevgi, cəmərdlik, səbir, bağışlamaq, nəzakət, incəlik və zərafət onda bir zövq halına gələr və insan nəfsini ən gözəl bir şəkildə nəzarət altına alar. Bununla da hər nəfəsdə yaradılış keyfiyyətini fikirləşərək nəfsani hiylələrə düşməkdən çəkinər. Çünki qəlbində ona ruhani hallarını lütf edən Rəbbi ilə birgəlik başlamışdır. Ayədə buyrulur:

“Bilin ki, Allah insanla onun qəlbi arasına girər...”(əl-Ənfal, 24)

Bu ayənin ehtivasına daxil olan bəndə dostluğun səfasına, imanın həqiqi ləzzətinə nail olar. Rəbbi onu vasitə olmadan elmə varis edər, dünyanı dərk etməyə başlar, hikmət, sirr və bəyana nail olar. Ayədə buyrulur:

“Allahdan qorxun! Allah (ehtiyacınız olan şeyləri) sizə öyrədir”. (əl-Bəqərə, 282)

Hz.Yusif (ə.s.) gözəllik, şöhrət və sərvət sahibi bir qadının “Gəl yanıma!” deyərək dəvət etdiyi çirkin tələ və fitnəsindən qurtaran qəlbinin daim oyaq və könlündəki ehsan duyğusu olmuşdur. Yəni o, çox böyük bir təhlükəni bu ilahi nəzər və ehsan halı ilə dəf edə bilmişdir.

Onun üçün ehsan duyğusu qəlbə sabit olmalı, yəni əməllərə yansımalıdır ki, vüsala bir yol olsun. Yoxsa ehsan duyğusunu dil ilə ifadə etmək könülə heç bir şey qazandırmaz.

Sakarya çayı Qaradənizə qarışandan sonra özünə aid bir axışı və rəngi qalmaz, çünki ona Qara dənizin ahəngi və rəngi hakim olar. Ehsan da eyni ilə belədir. Dolayısı ilə ehsan bu hala, yəni Haqda fani ola bilmək və Haqqın cəməli təcəllilərinə məzhər olmaq deməkdir.

O halda deyə bilərik ki, ehsan imanın özü və cövhəridir. Bütün ibadət və davranış gözəlliklərində arzu edilən xüsu, iklas və təqva kimi irfan meyvələri, ancaq ehsanla əldə edilir. Çünki Haqqı görmüş kimi edilən bir əməli-saleh iş, iklas budaqlarını gücləndirər, təqva çiçəklərini açar və xüsu, yəni səmimiyyət meyvəsini verir. Bəndələrdən kimsənin görmədiyi yerlərdə doğru yolda olmaq, insan nəzərindən uzaq yerlərdə günahlardan uzaqlaşmaq, ancaq “O məni görür” şüuru içində olmaqla mümkündür. Onun üçün təsəvvüf başdan sona bütün üsul və rüknlərdə könlü bu hala qovuşdurmağı qarşısına məqsəd qoymuşdur. Haqq dostları bir ömür boyu bu halı əldə etmək üçün çalışmışlar.

Bir gün anası Veysəl Qarani həzrətlə-

rindən soruşur:

-“Oğlum, bütün bir gecə səhərə qədər necə ibadət halında ola bilirsən? Buna necə gücün çatır?”

Oğlu belə cavab verir:

-Ey gözəl anam! İbadətimi çox diqqətlə yerinə yetirirəm. Qəlbim xüsu ilə elə genişlənir ki, yorulmaq nədir bilmədiyim kimi, yer üzü və hər cür maddi şeylərlə də əlaqəm kəsilir. Bir də baxıram ki, səhər açılıb!..”

-“Nədir bu xüsu halı?”

-“Xüsu odur ki, bir bədənə ox batsa belə, canın ondan xəbəri olmur”.

Belə ki, bu hadisə islam tarixində məşhurdur: Mühəribədə Hz.Əlinin (r.a.) ayağına ox batmışdı. Səhabələr iztirab çəkməməsi üçün oxu çıxarmağa tələsmədilər. Nəhayət, Hz.Əli (r.a.):

-“Mən namaza başladığım an çıxarın!”-dedi.

Dedi ki kimi etdilər. Heç bir çətinlik çəkmədən oxu asanlıqla çıxardılar. Hz.Əli (r.a.) salam verib soruşdu:

-“Nə etdiniz?”

-“Oxu çıxardıq!...”-dedilər.

Çünki Hz.Əlinin (r.a.) vücudu namazın xüsu və mənəvi həzzi ilə sanki bütünləşmiş, dünyadan təcrid olunmuşdu. Hz.Əlinin (r.a.) bu halı ehsan və müraqəbənin canlı bir nümunəsidir.

Xülasə, ibadətlərdən belə zövq almaq, onlardan yorulmamaq ancaq ehsan duyğusu ilə mümkündür. Könlündə ehsan duyğusu olmayan kimsə namaz qılsa yorular, namaz ona ağır gələr. Zənginsə, zəkat və sədəqə verməkdən çəkinər. Çünki ilahi nəzarət şüurundan uzaq olduğu üçün o, iman ləzzətini ala bilməz.

Beləcə deyilə bilər ki, doğru qılınan namaz, könüllə veriləcək zəkat və infaq, məhəbbətlə tutulacaq oruc, eşqlə yerinə yetiriləcək həcc, qəlbi qorxu və yalvarış halında saxlayacaq qəlbi-səlim olma vəsfi, gözəl əxlaq və s. bütün gözəlliklər hər zaman ehsan halının qazancıdır.

TƏQVİMİN TARİXİ

Vaxtın hesablanması bəşəriyyətin uzaq keçmişinə aid ən mühüm məsələlərdən biridir.

Qədim dövrlərdə insanlar işıq-qaranlıq, isti-soyuq kimi təbiət hadisələrini göy cisimlərinin (Günəşin, Ayın, ulduzların) hərəkətləri ilə izah etməyə çalışırdılar.

İlk dəfə olaraq qədim babillilər birinci təzə Ayla ikinci təzə Ay arasındakı müddətin 29,5 gecə-gündüz olduğunu müəyyənləşdirdilər. Onlar həmin müddəti bir ay kimi vaxt vahidi götürüb, bəzi ayları 29, bəzilərini isə 30 gün qəbul etdilər. Buna görə də həmin təqvim qəməri (qəmər-ərəbcə «Ay» deməkdir) adlandı. Bir ayı hə dəfə babillilər olmuşlar.

Lakin babillilərin bu ay sistemi (qəməri təqvimi) ilin müddətini dürüst müəy-

yənləşdirə bilmirdi. Çünki Yerin Günəş ətrafında dövrətmə müddəti 365 gün 5 saat 48 dəqiqə 46,1 saniyədir. Qəməri təqvimdə isə bu müddət 354 günə bərabər olur.

Bugünkü Günəş sistemli təqvimin əsasını eramızdan beş min il əvvələ aid qədim Misir təqvimi təşkil edir.

Qədim Misir astronomları bir ili on iki otuz günlük ay, beş də əlavə gün qəbul etdilər. Həmin təqvimin də nöqsanı ondan ibarət idi ki, burada hər dörd ildən bir gecə-gündüz artıq qalırdı. Buna görə də Sozigen adlı Misir astronomu hər dördüncü ilin 366 gün hesablanmasının məqsəduyğun olduğunu irəli sürdü.

Həmin Günəş sistemli təqvim eramızdan 46 il əvvəl Romada Yuli Sezarın fərmanı ilə rəsmi olaraq qəbul edildi.

Eramızın 325-ci ilində Nigey kilsəsinin

təsdiqindən sonra həmin təqvim xristianlar tərəfindən Yulian təqvimi kimi qəbul olundu.

Bu Günəş sistemli təqvim Roma papası XIII Qriqori tərəfindən daha da dəqiqləşdirildi. Həmin ildə bu təqvimi İtaliya, İspaniya, Portulaqiya, Belçika,

Fransa, Danimarka; 1700-cü ildə Almaniya, Norveç; 1752-ci ildə İngiltərə; 1873-cü ildə Yaponiya; 1911-ci ildə Çin; 1925-ci ildə İran; 1926-cı ildə isə Türkiyə qəbul etdi. Rusiyada bu təqvim 1918-ci ildə qəbul olunmuşdur.

Hazırda bir sıra müsəlman ölkələrində əsasən qəməri təqvimindən istifadə edilir. Türkiyə, İran və Əfqanıstanda isə Günəş sistemli təqvimlə yanaşı, qəməri təqvimdən də istifadə olunur.

Miladi və hicri tarixlər nə vaxtdan hesablanır?

Hazırda işlədilən tarixlərin əksəriyyətinin başlanğıcı müəyyən hadisənin adı və ya əmələ gəlməsilə müəyyənlanmış və rəsmi olaraq qəbul edilmişdir. Məsələn, hazırda bir sıra ölkələrin, o cümlədən MDB-nin işlətdiyi miladi tarix İsa peyğəmbərin anadan olduğu gündən hesablanır. Miladi tarixi qəbul etməyi eramızın IV əsrində Roma monarxi Dionis məsləhət görmüşdü. Bu məsləhəti İtaliya 532-ci ildə, Fransa VIII əsrdə, Rusiya isə 1699-cu ildə qəbul etmişdi. Miladi tarix Günəş sistemli təqvimə əsaslanır.

Müsəlman ölkələrinin işlətdiyi hicri tarix Həzrət Məhəmmədin (s.ə.s.) Məkkədən Mədinəyə köçməsi - Hicrət etməsi ilindən (miladi 622-ci il 16 iyuldan hesablanır ki, bu tarix də ikidir: hicri-qəməri və hicri-şəmsi).

Ərəblər hələ eramızdan min il əvvəl qəməri təqvimi işlədirdilər. Buna görə də hicri tarix qəbul olunanda qəməri təqvim əsas götürüldü və hicri-qəməri adlandırıldı.

Ərəblərdə hicri tarixi xəlifə Ömər tərəfindən miladi 638-ci ildə rəsmi olaraq qəbul edilmişdi.

Hicri-qəməri aylar aşağıdakılardır:

1. Məhərrəm - 30 gün (bu ay ərəblərdə

İlk dəfə olaraq qədim babillilər birinci təzə Ayla ikinci təzə Ay arasındakı müddətin 29,5 gecə-gündüz olduğunu müəyyən-ləşdirdilər. Onlar həmin müddəti bir ay kimi vaxt vahidi götürüb, bəzi ayları 29, bəzilərini isə 30 gün qəbul etdilər. Buna görə də həmin təqvim qəməri (qəmə-ərəbcə «Ay» deməkdir) adlandı.

müqəddəs sayılır. Qədimdə ərəblər həmin ayda müharibə etməzdilər. Kərbəla faciəsi –Hz. Hüseyn və onun tərəfdarları bu ayda şəhid edilmişdir).

2. Səfər - 29 gün («sarı ay deməkdir, həm də «yola düşmək» mənasını verir).

3. Rəbiül-əvvəl - 30 gün (rəbi «yaz» deməkdir).

4. Rəbiül-axir - 29 gün.

5. Cəmədiyəl-əvvəl - 30 gün (cəmədə «soyuma» deməkdir)

6. Cəmədiyəl-axir - 29 gün.

7. Rəcəb - 30 gün («müharibədən, hücumdan özünü saxla» deməkdir, həm də «ibadət et» mənasını verir).

8. Şaban - 29 gün («getmə» deməkdir, həm də «şöbələr» mənasını verir).

9. Ramazan - 30 gün («orucluq ayı», «yanma», «çox isti» mənasını da verir).

10. Şəvval - 29 gün («qaldır apar» deməkdir, «qalxmaq», «yola düşmək» mənasını verir).

11. Zilqədə - 30 gün («evdə otur» deməkdir).

12. Zilhiccə - 29 (30) gün («həcc ayı» deməkdir. Bu ayda ərəblər, ümumiyyətlə bütün müsəlmanlar Kəbəni ziyarət edirlər). Hicri-şəmsi tarix İranda 1925-ci ildə qəbul olunmuşdur. Bu tarix Günəş sistemli təqvimə əsaslanır, il (365 gündür). Hicri-şəmsi tarixin birinci altı ayı 31 gün, sonrakı beş ayın hər biri 30 gün, sonuncu 12-ci ay isə adi illərdə 29 gün, hər dörd ildən bir 30 gündür.

Qanlı Yazılmış Tarix

Tarix boyu qanlı hadisələr, döyüşlər, qırğınlar çox olub. Amma Xocalı dəhşətinə, müsibətinə bənzəri olmayıb. Heç vaxt qarşıdurmalarda, müharibələrdə körpə uşaqlara atəş açmayıblar. Hamilə qadının sinəsinə süngü sancmayıblar. Ayağı güclə yer tutan ahıllara zor tətbiq etməyiblər. Gənclərin əl-ayaqlarını bağlayıb diri-diri yandırmayıblar. Bütün bu vəhşilikləri ermənilər 1992-ci il fevralını 25-dən 26-na keçən gecə etdilər. Qəddarlıqlarını, amansızlıqlarını tarixə qanlı yazdılar. Bir gecədə baş verən hadisələri qan yaddaşımıza əbədi həkk olan qəddarlıq faktlarını həyəcansız, göynərtisiz, ürək ağrısız xatırlamaq mümkün deyil.

Məşhur tarixçi V.L.Veliçko yazırdı: “Ermənilər haqqında çox-çox qədimlərdən pis bir fikir yaranıb və şübhəsiz, bu, əsassız deyildir. Ona görə ki, əsas olmasaydı, bütöv bir xalq haqqında, həm də müxtəlif dövrlərdə belə bir fikir yarana bilməzdi”. Məhz belə bir mənfur təbiətə malik olan ermənilər həmişə xalqımıza, millətimizə qarşı müxtəlif soyqırımlar, terror aktları, repressiyalar həyata keçiriblər.

Ermənilərin Xocalı şəhərini hədəfə almaqda məqsədi nə idi? Bu bir tərəfdən Qarabağın dağlıq hissəsində azərbaycanlılardan ibarət olan, strateji əhəmiyyətli maneəni aradan qaldırmaq idisə, digər tərəfdən, ümumiyyətlə, Xocalını yer üzündən birdəfəlik silmək məqsədi idi. Çünki Xocalı elə bir yaşayış məskəni idi ki, o, Azərbaycan tarixinin qədim dövrlərindən müasir dövrə qədər tarix və mədəniyyət ənənələrini özündə əks etdirirdi. Bu xüsusi mədəniyyət tarixə Xocalı-Gədəbəy mədəniyyəti kimi düşmüşdür. Xocalının kromlekləri, dolmenləri, siklopları, kurqanları və digər abidələri, həmçinin müxtəlif növ məişət əşyaları insan cəmiyyətinin inkişaf dinamikasını özündə əks etdirən

maddi mədəniyyət nümunələridir. Erməni işğalından sonra bütün bu maddi mədəniyyət abidələrinin məhv edilməsi və dünyanın ən qədim məzarlıqlarından sayılan Xocalı qəbiristanlığının texnika vasitəsilə darmadağın edilməsi erməni vandalizminin bariz nümunəsi olmaqla yanaşı dünya mədəniyyətinə qarşı zorakılıq aktıdır.

1992-ci ilin 25 fevral gecəsi... Qarabağ hadisələri başlanan vaxtlardan üzü bu yana xalqımızın başına gətirilən müsibətlərin, demək olar, hamısı gecələr törədilib. Xocalı faciəsi də fevralın 25-dən 26-na keçən gecə baş verdi. Müasir silahlarla silahlanmış erməni və sovet hərbi birləşməsinin əsgərləri Xocalıya daxil olub yalın əllə torpağını müdafiə etmək istəyən xocalılı oğul və qızlarımızı qana bələdi. Nə üçün çiçəyi burnunda yeniyetmələrimiz, torpağımızın bütövlüyünü qorumaq istəyən cavanlarımız, namuslu qız-gəlinlərimiz öldürülürdülər? Vətən torpağını sevdiyi, onu qorumaq istədiyi üçün öldürülürdülər. O qanlı gecədə Azərbaycan xalqı bir daha min illik qəhrəmanlıq tarixini ortaya qoydu, qəhrəmanlıq ənənələrini müdrikcəsinə sübut etdi. O sübut etdi ki, bu xalq azadlığı, torpağının müstəqilliyi yolunda ölümə hazırdır. Ölümə hazır olmayan millət isə azadlığını qazana bilməz. Yalın əllə müasir silahlara cavab verən cavanlarımız sübut etdilər ki, bu millət üçün azadlıq zəruriyyət səviyyəsinə yüksəlib. Azadlığını zəruriyyət bilən bir xalq isə artıq yetkin xalqdır.

1992-ci il fevralın 26-da Ermənistan hərbi birləşmələri 7 min əhalisi olan Xocalı şəhərində genosid aktı həyata keçirdi. Ermənistan hərbi birləşmələrinin şəhərə hücumu zamanı burada yalnız 3 minə yaxın insan qalmışdı. Çünki mühasirədə

qaldığı 4 aydan artıq zaman ərzində blokadada olduğu üçün əhalinin xeyli hissəsi şəhərdən çıxmaq məcburiyyətində qalmışdı. Xocalı soyqırımı zamanı 613 nəfər öldürüldü, 1000 nəfər müxtəlif yaşlı dinc sakin aldığı güllə yarasından əlil oldu. 106 nəfər qadın, 63 azyaşlı uşaq, 70 qoca öldürüldü. 8 ailə tamamilə məhv edildi, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 nəfər valideynlərindən birini itirdi. Faciə baş verən gecə 1275 nəfər dinc sakin girov götürüldü, onların 150-sinin taleyi indi də məlum deyil.

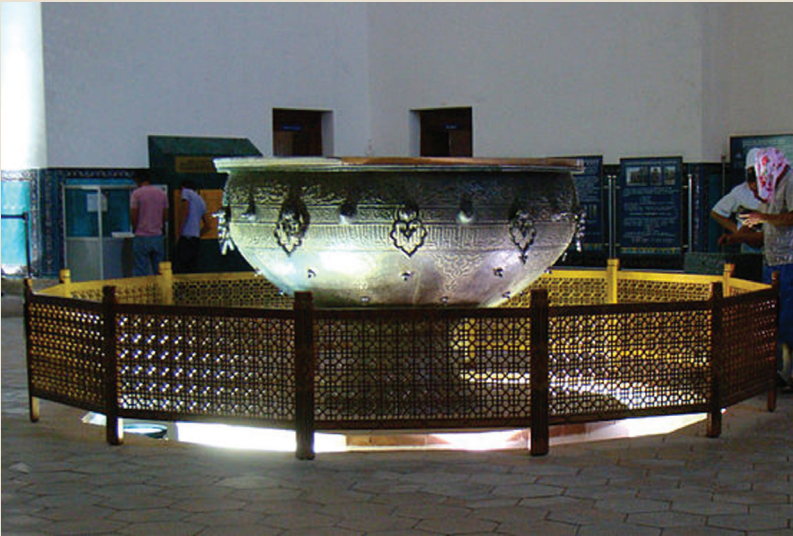
Əsrlər boyu türk dünyasına qənim kəsilən, azərbaycanlılara qarşı daim kin, nifrət və intiqam hissi bəsləyən erməni anaları öz diğalarını da həmin ruhda tərbiyə edirlər. Azərbaycan anası isə qəlbi saf, humanist, mərhəmətli olduğundan övladlarını insansevər böyüdür. Əslində, bu, bəşəri alicənablıqdır. Lakin analarımız heç vaxt unutmamalıdır ki, övladlarının kürəyinə tuşlanmış gavur xəncəri var. Övladını o yağı xəyanətindən ehtiyatlandırmaq üçün ona dostu düşməndən seçməyi öyrətməlidir. Analarımız övladını düşmən tərəfindən əzilən, döyülən, öldürülən, müdafiə olunan, məzlum, fağır yox, düşmən üzərinə gedən, intiqamını almağı bacaran mərd, cəsarətli, mətin ruhda tərbiyə etməlidirlər.

Bəşər boyu haqq namərdliyə, ədalət nadanlığa qalib gəlib. Sağlıq olsun, nahaq qan yerdə qalmaz. Hələlik isə xalq şairi Zəlimxan Yaqubun misraları az da olsa çoxlarına təskinlik verir:

Kədər düşdü payına,
Səndən çətin yayına.
Hay vermədik hayına,
Layla, Xocalım, layla...

Bu torpağın canısan,
Selə dönmüş qanısan.
Sən kimin qurbanısan?
Layla, Xocalım, layla...

VƏTƏNİ QORUMAĞA MƏCBURUQ!

Qarabağdakı məscidlərin talan edilib heyvanları içinə dolduraraq müsəlman azəri xalqına və bütün müsəlmanlara təhqir olunması, həyatda olan insanlardan çıxara bilmədikləri intiqam duyğularını məzarları xarab edərək, qarşılıq verə bilməyən ölüldərdən çıxarmaları, insanın ürəyini dağlayan görüntülərdir.

Uşaq ikən alınan bir əşya nə qədər qiymətlidir. O an uşaq üçün ondan daha qiymətli heç bir şey yoxdur. Uşağıma yeni ayaqqabı alarkən, dərhal ayağına geydi və bir müddət ayaqqabılarına baxaraq gəzdi. Evə gəlcə “ana, axşam qapıları yaxşıca bağlamağı unutma” -dedi, mən səbəbini soruşduğumda: “bəlkə evə oğru girib ayaqqabılarımı götürüb aparar” -dedi. Böyükər üçün qiymət baxımından qızıl, pul nə isə onun üçün də ayaqqabı o qədər qiymətli idi.

Yenə bir tanışım eynək istifadə edirdi. Yatmadan əvvəl eynəyini çıxarıb bir yerə qoyarkən “aman təhlükəsiz bir yerə qoyum, gecə zəlzələ olsa gözlüyümün üzərinə bir şey düşməsin” - deyərdi.

Bizlər bir ayaqqabımıza və ya həyatı əhəmiyyəti olan bir eynəyimizə göstərdiyimiz diqqəti vətənimizi və dəyərlərimizi qorumaqda göstərə bilirikmi? Bəlkə ayaqqabımız oğurlansa və ya gözlüyümüz qırılsa yenisini almaq imkanımız ola bilər. Amma vətən əldən getsə ona yəni-dən qovuşmaq xəyal olar.

Şair Süleyman Nafizin vətənin dəyərini bilmək haqqında belə bir sözü vardır: “Vətən səhhətə bənzər, dəyəri itirilincə anlaşılar”.

Vətəni sevməyə və qorumağa məcburuq. “Vətən sevgisi imandandır”, deyilmişdir. Vətənsiz bir insan imanını, malını, canını, namusunu, ailəsini qorumaqda çətinlik çəkəcəyi üçün vətəninə hər şeydən əvvəl düşünməli və canını qoruduğu kimi vətəninə qorunmalıdır.

Mərhum Məmməd Akif Ərsoy düşüncələrini bu cür ifadə edir;

Sahibsiz olan vətənin batması haqdır.

Sən sahib olsan bu vətən batmayacaqdır.

Yalnız vətənin torpağını qorumaq kafi deyil, vətənin içində olan əsərləri də qorumaq və yeni əsərlər meydana gətirmək lazımdır. Alman atalar sözündə “Vətəninə ən çox sevən adam, işini ən yaxşı edəndir”, deyilmişdir. Türkiyədə məscid çinilərini, mehrablarını və daha bir çox tarixi əsərləri hissə-hissə xaricə qaçırır

ordakı muzeylərdə sərgiləyirlər. Azərbaycanda Şəki Xan sarayını gəzərkən içinin boş olduğunu gördüm. İçindəkilərin Rusiyaya aparıldığını öyrəncə insan kədərlənməyə bilmir. Qazaxıstanın Türkiyə şəhərində olan Əhməd Yəsəvi həzrətlərinin dövrünə aid içində zəməzəm suyu paylanan böyük qazan Rusiyada muzeydə illərcə sərgilənmiş, Qazaxıstan dövlətinin cəhdləri ilə yenidən 1989-cu ildə Qazaxıstanı gətirilib yerinə qoyulmuşdur.

Vətən torpaqlarına girən düşmən yalnız torpaq üstündəki insanları öldürməklə qalmaz, dini, mədəni mənada hörmətə dəyər nələr varsa hər şeyi korlayar. Hətta qəbiristanlıqdakı qəbir daşlarına qədər yox etməyə çalışır. Uhud döyüşündə Mədinəli müsəlmanların üzərinə döyüş üçün gələn Məkkəli müşriklər o qədər intiqam duyğularıyla dolu idilər ki, Mədinəyə 160 km uzaqlıqdakı Ebvada yatan peyğəmbərimizin anasının mübarək qəbirini açıb peyğəmbərimizə təhqir üçün məzarından çıxarmağı planladılar. İçlərindən müşrik olsa da sağlam fikir sahibi biri "Qadınlar məhrəmdir, Məhəmməd sizin qadınlarınıza bu alçaqlığı etdimi? Əgər Məhəmməd sizin qadınlarınıza belə bir şey etsə siz də ona eynisini edərsiniz" -dedi. Beləcə müşriklər imtina etdilər.

Yüz illərdir edilən döyüşlərə baxdığımız zaman həmişə eyni mənzərə qarşımıza çıxır. Düşmənin ilk etdiyi şey ibadət yerlərini, qəbiristanlıqları, muzeyləri, kitabxanaları korlamaq, namusa əl uzadaraq maddi olduğu qədər mənəvi cəza vermək istəməsidir.

Bağdad, Çingiz Xanın nəvəsi olan Hülükü tərəfindən işğal edildincə İslam dünyasının arxivi olan bütün əsərləri ehtiva edən kitabxanayı Dəclə və Fərat çaylarına tökmüşdür. Dəclə və Fərat çaylarından bir neçə gün müəkkəb axdığı qeydlərdə vardır. İslam dünyasının və eyni zamanda dünyanın sayılı mədəniyyət və incəsənət mərkəzi olan Bağdad günlərlə yağmalanmışdı. Bağ-

dad kitabxanası 2003-cü ildə yenidən qarət olunmuş və İslam mədəniyyətinə böyük bir zərbə vurulmuşdur. Monqolların keçdikləri yerləri çəyirtkə sürüsü kimi talan etməsi eyni psixologiyayı daşıyır.

Azərbaycanda ikən hər Xocalı soyqırımında göstərilən görüntülərdə düşmənin əsrlər sonra eyni psixologiyada olduğu görünür. Qarabağdakı məscidlərin talan edilib heyvanları içinə dolduraraq müsəlman azəri xalqına və bütün müsəlmanlara təhqir olunması, həyatda olan insanlardan çıxara bilmədikləri intiqam duyğularını məzarları xarab edərək, qarşılıq verə bilməyən ölürlərdən çıxarmaları, insanın ürəyini dağlayan görüntülərdir. Yenə peyk çəkilişlərinə, işğal olmuş ölkələrdəki vəziyyəti araşdıran qrupun hesabatına və digər qaynaqlardan toplanan məlumatlara görə, Qarabağ bölgəsində indiyə qədər Azərbaycana aid yüzlərlə tarixi abidə tamamilə dağıdılmışdır. Duamız odur ki, yenidən Qarabağ azəri qardaşlarımızla köhnə şən günlərinə qovuşsun və məscidlər imanlı könüllərlə dolsun, məzarlarda sahibsiz qalanlar, başlarında Fatihə və Yasinlərlə hüsur, dinclik tapsın.

BİZİM AİLƏ “SAĞLAM AİLƏNİN TƏMƏLLƏRİ” mövzusunda tədbir keçirib

Ailə cəmiyyətin ən vacib dayağıdır. Bu dayağın möhkəm olması xalq və dövlətin də sağlam olması deməkdir. Bu gün boşanma hallarının artması, ailələrdə baş qaldıran problemlər “Bizim ailə” jurnalı olaraq bizləri də narahat etməyə bilməzdi. Elə bu səbəbdən də “Sağlam ailənin təməlləri” mövzusunda tədbir keçirməyə qərar verdik. Tədbir dekabr ayının 14-də Gəncliyə Yardım Fondunda gerçəkləşdi. Dəyərli qonaqlarımız və oxucularımızla bir araya gələrək ailələrimizdə baş qaldıran problemlərdən danışdıq.

Tədbirdə ilk olaraq Qurani-Kərimə söz verildi. Sonra “Bizim Ailə” jurnalının baş redaktoru f.f.d. Gülnarə xanım Seyidova çıxışı zamanı ailələrimizdə baş verən problemlər haqqında danışdı. Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin sədr müavini f.f.d. Qəmərxanım Cavadlı da böyüyümüz və ağbirçəyimiz kimi çıxış edərək gənclər və ailə başçıları ilə dəyərli məsləhətlərini və təcrübələrini bölüşdü. Həmçinin tədbirdə psixoloq Kəmalə xanım Xancanova “Ailə psixologiyası” haqqında geniş məlumat verdi. Psixoloq Kəmalə xanım qonaqlarımıza qadınların, kişilərin və uşaqların psixologiyası haqqında ətraflı məlumat verərək baş verən problemlər zamanı nələrlə edilə biləcəyini söylədi. “Peyğəmbərimizin ailə əxlaqı” ilə bağlı Dr.Sevinc Aslanova danışdı. O, nümunəvi ailə və qadınlar olan Peyğəmbərimiz (s.ə.s.)in xanımları haqqında danışaraq onlardan sitatlar gətirdi. “Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi Şəbnəm mədrəsəsi”nin tələbələri ilahilər oxuyaraq qonaqları feyziyab etdi. Sonda qonaqlara jurnallar və kitab hədiyyə olundu.

Arıqlayarkən sağlamlığınızı təhlükəyə atmayın!

Aptekləri, gözəllik vasitələrinin satıldığı parfumeriya mağazalarını son illər bir məhsul “bəzəməyə” başlayıb. Bu iştahbağlayan, başqa adla desək, insanı zorla arıqlamağa məcbur edən dərmanlar, çaylar və digər vasitələrdir. Dərman qablaşdırmalarının əksəriyyətinin üzərində Azərbaycan dilində yazı yoxdur, ancaq tibb elmini bilən bir mütəxəssisin anlama biləcəyi bir neçə maddənin latınca adı verilir.

Ümumiyyətlə, əczaxanalarda satılan bu məhsullar “bütünlüklə bitki mənşəli” deyilərək satılır. Bizim insanımız isə tərkibi bitki mənşəli olan hər şeyin sağlamlığa zərərinin olmadığını düşünür. Əgər bir dərmanın üzərində “bitki tərkibli” yazılıbsa, həkim məsləhəti olmadan, sadəcə satıcının göstərişi ilə bu dərmanların istifadəsinə başlayan çox adam var.

Arıqlamaq üçün istifadə olunan dərmanların göstəriş kağızında bir qayda olaraq belə yazılır: “Əks təsiri yoxdur. Lakin hər hansı bir narahatlıq hiss etsəniz, həkimə müraciət edin və ya dərman qəbulunu dayandırın”.

Amma yalnız həkimə gedəndən sonra bilirik ki, üzə çıxan əlamətlər aysberqin görünən tərəfidir, çünki o əlamətlərə qədər bədəndə gedən proseslərdən heç özümüzün də xəbərimiz olmur.

“Bitki tərkibli” hər şey xeyirli ola bilməz!

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybulala bildirir ki, arıqlama vasitələri kimi təqdim edilən dərmanların çoxu müvafiq qurumun qeydiyyatından keçmir: “İnsanlar dietoloqsuz, mütəxəssis rəyi olmadan bu vasitələri özbaşına qəbul edir, sonra problem yaşayırlar, şikayət edirlər. Bu kimi vasitələri ölkəmizə

gətirənlər milli psixologiyamızı yaxşı öyrənib, bilirlər ki, üzərinə “bitki tərkibli” yazılan hər şeyi bizə rahat aldıra bilirlər. İnsanımız bilmir ki, elə bitki var ki, onun bir damla şirəsi zəhərdir”.

Ekspert deyir ki, o vasitələr orqanizm üçün vacib olan doymamış yağ turşularının bədəndə daxil olmasının qarşısını alır: “Arıqlamaq üçün qəbul edilən dərman vasitələri, çaylar çox təhlükəlidir, onlar, hətta orqanizmin xərcəng xəstəliyinə müqavimətini qırır, hormonal dəyişikliyə səbəb olur. Artıq çəkiddən əziyyət çəkən hər kəs əvvəlcə həkimlə, mütəxəssislə piylənmənin səbəbini axtarır tapmalıdır. Dərmanı atırlar, amma aktiv həyat tərzini keçirmirlər, oturmaq iş piylənmənin birinci dostudur. Hər bir insan üçün fərdi arıqlama sistemi olmalı, bu sistemdə mütəxəssisin - həkimin, dietoloqun rəyi, göstərişi olmalıdır”.

Həkim bildirir ki, bütün arıqlama əleyhinə dərmanlar psixozlar, asılılıq, baş ağrıları, aritmiya, hətta ürək tutmalarına və infarkta da gətirib çıxara bilər. Onun sözlərinə görə, qəbul olunan qidanın həzmə imkan verməyən və bağırsaqlaşdırıcı kimi istifadə olunan preparatlar isə bədəndə çox su itkisinə səbəb olur:

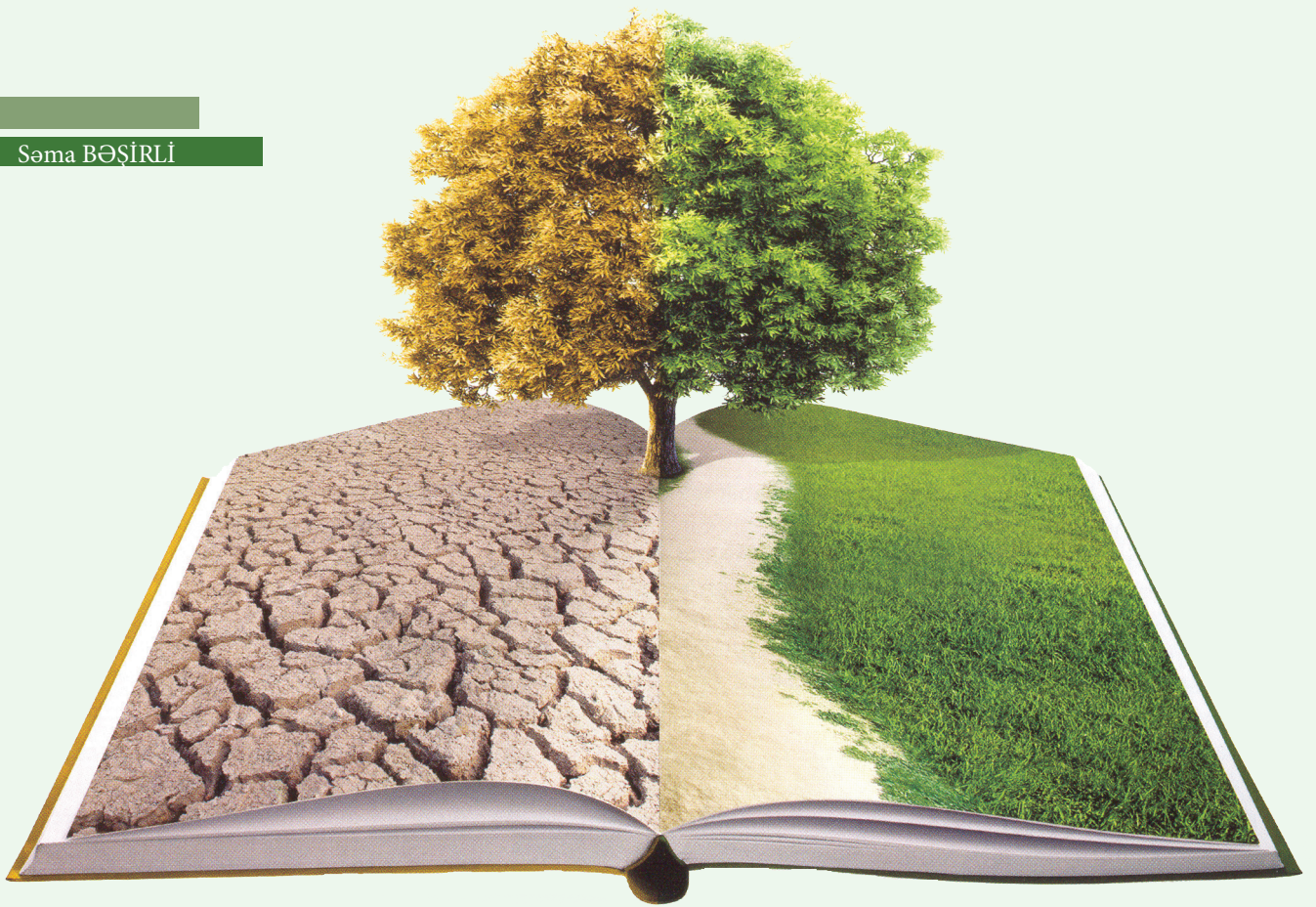
“Bu dərmanlar, hətta böyrək çatışmazlığı kimi ağır xəstəliklərə səbəb ola bilər.

Bədənimizdə suyun itkisi elektrolit pozğunluğa, yəni lazımlı ionların itirilməsinə gətirib çıxarır.

Bu dərmanlar insanlarda depressiya da yaradır”.

Məlumat www.xəbər.info saytı
tından götürülüb.

Ölüm bizi unutmaz

Yaşadığımız hər şeyin bir səbəbi vardır. Boş-boşuna yaşamamışıq... Lakin yaşadığımız hər bir şey həyatımızı zindana çevirəcək qədər ağır deyildir. Həyatda ən böyük ərđəm, yəqin ki, dürüstlükdür. Çünki bir insan ona güvəndiyimiz qədər insandır. Doğruluq günəş kimidir, bu gün batsa da sabah mütləq üzə çıxacaqdır. Yalan isə göy üzündə partladılan fişənglər kimidir, ilk anda hər kəsin diqqətini çəkər, lakin sonra pis qoxudan başqa bir şey qalmaz; yalan insanlıq kimi, yalan sevdalar kimi, boş ümidlər kimi...

Həyatda əsas olan var olmaq deyil, sən olmasan belə varlığı unudulmayan ola bilməkdir. Boşluğu doldurmaq asandır, yeri dolmayan olmaq bir başqadır. Hər şeyi sözlə bəyana ehtiyac yoxdur. Əgər o sözlərdə saxtakarlıq libası varsa, ürəkdə

olan sahibinindir. Qarşınızda olan bunu hiss etsin, ya etməsin önəmli deyil. Ürəyiniz boş, dilinizin altı doludursa, süslənmiş sözlərlə ən gözəl libasınız saxtakarlıq olar. Həç zaman unutmayaq ki, rəssam nə qədər gözəl rəssam olsa da, təbiətin cüzi bir hissəsinin rəsmi çəkə bilər. Boyadan istifadə edərək gülləri, səmanı, dənizi olduğundan daha da rəngarəng edə bilər. Xəyalındakı gözəllikləri bir yerə yığar. Amma sadəcə rəsm çəkə bilər, o, təbiət ola bilməz. Rəssamın saatlarını, bəlkə də günlərini verdiyi rəsm bir su tökülməsi ilə necə yox olursa, saxtakarlıq da onun kimidir. Dürüstlüyün, doğruluğun suyu onu silər. Buna görə də yaşadığımız həyat çox önəmlidir. İnsan ömrü bir ziqzaq kimidir. Kim harada duracağını özü seçər. Kimi ən yüksəklərdə, kimi ortalar-

da, kimi də sonlarda yaşayar. İnsanın yaşam tərzini onun necə biri olduğunu göstərir. Həyatında seçdiyi seçimlər və ətrafındakı insanlar kimi.

İnsan bir müəmmadır. Bəzən vicdanını susduracaq qədər vicdansız, bəzən də içindəki sevgisini öldürəcək qədər qatil, qüruruna qurban gedəcək qədər acizdir. Bəzən hüsur verən varlığın adıdır insan, bəzən də hüsuruzluq verən, ya axtarılan, ya da itməsi üçün can atılan varlıqdır. Gah sevgi, gah da nifrətdir insan... Kiminin könlünün taxtı, kiminin könlünün xarabasıdır. Bəzilərinin ölçülməyəcək dəyəri, bəzilərinin də heç dəyər vermədiyi kəsdir. Kiminin vəfası, kimi üçün isə bir daşdır. Bəzən arxasını dönüb gedəcək qədər kor, bəzən də heç ummadığın zamanda yanında olacaq qədər diqqətlidir insan.

Həyatdakı seçimlər bizim əlimizdədir. Kim olacağımızı özümüz seçirik. Bitəcək olan bir həyat və heç zaman bitməyəcək olan arzularımız var. Yaşadığımız həyat bir dəftər kimidir. Hər səhifəsində bir hekayəmiz, xatirəmiz, arzumuz, sevdamız, ümidlərimiz var. Lakin bu bir həqiqətdir ki, o dəftərin bir səhifəsi var ki, onu heç bir zaman açmaq istəmərik. Zamanla unudulur o səhifə. Ona baxmaq ən sonda ağılımıza gəlir, amma gec olur. Biz onu unutsaq da, o, bizi əsla unutmaz. Ölüm bizi unutmaz. Yaşadığımız müddətdə onu heç zaman xatırlamaq istəmərik. Əslində, xatırlasaydıq o, bizə bitib tükənməyən arzularımızı, istəklərimizi unutturacaqdır. Peyğəmbərimizin (s.ə.s.) buyurduğu kimi: *"Bütün ləzzətləri kökündən kəsən ölümü çox xatırlayın"*.

Amma insan xatırlamaq istəmir, çünki nəfsimizə ağır gəlir, rahat yaşamaq istəyirik. Lakin unuduruq ki, hər yaşanan bir gün xatirə olmağa məhkumdur.

ÖMRÜN PAYIZI

Dövrən tez dolanır, illər tez gəlir.
Biz də dəyişirik hey ildən-ilə.
Ömrün pillələri necə düz gəlir
Ana təbiətin fəsillərilə!

İlk bahar çağıdır uşaqlıq ömrün,
Şıltaqdır, oynaqdır kəpənək kimi.
Ömrün yay çağıdır gənclik büsbütün,
Coşğundur, dəlidir o, külək kimi.

Barlı-bəhərlidir payızı ömrün,
İnsan da bar verib əyir başını.
Dünyanı dərinədən dərk etmək üçün
Düşünüb, gizlicə çatır qaşını.

Ağarır saç, saqqal ömrün qışında,
Həyat zəifləyir, axıra çatır.
Əl-ələ verərək, qoca yaşında
İnsan mürgüləyir, təbiət yatır.

Ömrün payız fəsli sıxdı əlimi,
Yoxsa qocalıram mən yavaş-yavaş.
Payızda yarpağa xal düşən kimi
Düşür saçlarıma dən yavaş-yavaş.

Ağaclar soyunur, yer xəzəllənir,
Fikir dumanlanır, gözlər zillənir,
Güllərin üstünə enən tək enir
Mənim gözlərimə çən yavaş-yavaş.

Soyuyur havalər, soyuyur bütün,
Qısalır, qısalır günlər günbəgün.
Axı, yaxınlaşır qürubu ömrün,
Əyilir dağlardan gün yavaş-yavaş.

Saralır get-gedə çöl, çəmən, çayır,
Könül hər saati ömürdən sayır.
Bir səs qulağıma hey pıçıldaıyır:
Bəxtiyar, göylərdən en yavaş-yavaş!

Bəxtiyar VAHABZADƏ

Bizim Qalaktikada Günəşin Yeri

Qurani-Kərim, əl-Vaqiə surəsi, ayə 75-76.

“Ulduzların mənzillərinə (yaxud doğub batma yerlərinə) and olsun. Kaş bunun nə qədər böyük bir And olduğunu biləydiniz.”

Günəş sistemindən bizim Qalaktikanın mərkəzinə qədər olan məsafə təxminən 28-32 min işıq ili, yaxud 8-10 kiloparsek (kilo-min deməkdir) tərtibindədir. (1 parsek = 3×10^{18} sm = 3,26 işıq ili). Bu o deməkdir ki, bizim Günəş Qalaktikanın nə mərkəzində, nə də kənarında yerləşir. Qeyd etmək lazımdır ki, Qalaktikanın mərkəzindən Günəşə qədər olan məsafə hələlik çox da böyük dəqiqliklə təyin edilməmişdir. Bizim Qalaktika spiral quruluşa malikdir. Ümumiyyətlə, qalaktikalar müxtəlif quruluş və formaya malikdirlər. Qalaktikalar quruluşuna görə elliptik, spiral və heç bir formaya malik olmayan formalara malikdirlər.

Günəş ona yaxın ulduzlarla birlikdə Qalaktikanın mərkəzi ətrafında 8-10 kiloparseklik məsafədə 200-220 km/san sürətlə təxminən 230 milyon ildə tam bir dövr edir. Bunu bəzən Qalaktik də adlandırırlar. Deməli, Yer bütün mövcud olduğu 4,5 milyard il ərzində Qalaktika mərkəzi ətrafında cəmi 30 dəfədən artıq dövr etməmişdir. Bu hesabla belə çıxır ki, bizim Qalaktikanın cəmi 40 qalaktik il qədər yaşı vardır.

Qalaktikada ulduzların və spiral qolların sürətlərinin üst-üstə düşdüyü yeganə yer – korotasiya dairəsi adlanan (korotasiya – sürətlərin bərabərləşdiyi dairə) məkandır. Günəş də həmin dairənin çox yaxınlığında yerləşir!

Planetimiz bizim Qalaktikanın nisbətən ən təhlükəsiz yerində yerləşmişdir və mövcud olduğu 4.5 milyard il ərzində heç bir kosmik fəlakətlə (kataklizmlə) üzləşməmişdir. Bəlkə də bu səbəbdən Yerdə həyat qorunub saxlanıla bilməmişdir. Məlum mənada Günəş üstün və seçilmiş mövqeyə malik məkanda yerləşir. Bizim qalaktikanın başqa yerində də həyatın mümkünlüyü barədə fikir yürüdəndə, bu üstün mövqeni nəzərə almaq lazımdır. Əgər Günəşin yerləşdiyi bu üstün mövqeli ərazini nəzərə almasaq, onda yanlış nəticələrə gəlib çıxarıq.

Bəs Günəşimiz Qalaktikanın mərkəzində yerləşsə idi, nə baş verərdi?

Əgər Günəş sistemi Qalaktikanın mərkəzində yerləşsə idi, orada ulduzların sıxlığı çox böyük olduğundan biz göydə bir neçə “günəş” görərdik. Bu baxımdan bu ərazi çox isti olardı. Məlum olduğu kimi, bizim Qalaktikanın mərkəzində dörd güclü “qamma” alışıma mənbəyi də yerləşir. Onlarda baş verən alışımlar Yer kürəsi Qalaktikanın mərkəzində yerləşsə idi, oradakı həyatı bir andaca məhv edərdi. Göründüyü kimi Günəş sisteminin bizim Qalaktikadakı yeri Allah tərəfindən məxsusi olaraq elə seçilmişdir ki, burada yaşayış mümkün olsun.

Talaq surəsi, ayə 12.

“Yeddi (qat) göyü və bir o qədər də yeri yaradan Allahdır. Allahın hər şeyə qadir olduğunu, Allahın hər şeyi elm (Öz əzəli elmi) ilə ehtiva etdiyini biləsiniz deyə, Allahın əmri onların arasında (mövcud olan bütün məxluqata) nazil olar.”

Hədiyyə Qutusu

İstifadə olunacaq ləvazimatlar:

Yapışqan, qalın kağız, yaxud karton, bəzəkli rəngli kağızlar, bəzəmək üçün istədiyiniz fərqli bəzək əşyaları.

şəkil 1.

Qalın kağızı yaxud kartonu ürək şəklində kəsirik.

şəkil 2.

Ürəyin bir kənarı uzunluğunda dar uzun kağız kəsirik, kağızın bir tərəfini dilikli kəsib qatlayırıq, yapışqan sürtərək ürəyin içəri tərəfinə yapışdırırıq.

şəkil 3.

Ürəyin digər tərəfinə də eyni şəkildə dar uzun kartonu (yaxud qalın kağızı) yapışdırırıq. Yapışqan quruyana qədər bir-birindən ayrılmasınlar deyə bir sancaqla və ya hər hansı bir şeylə bir-birinə bəndləyirik. Bunları sonradan çıxaracağıq.

şəkil 4.

Qutunun alt tərəfi hazır oldu, yapışqan quruduqdan sonra qutunun qapağını yapışdırmaq üçün 2 tərəfi yapışqan olan lentlərdən 1-2 sm. kimi kəsib qutunun çöl tərəfindən bir ucunu yapışdırırıq.

şəkil 5.

Qutunun qapağı üçün yenə ürək şəklində kartondan kəsirik. şəkil 4-də qutuya yapışdırdığımız 2 tərəfi yapışqan olan lentin digər uclarına bu dəfə içəridən ürək şəklində olan qutunun qapağını yapışdırırıq.

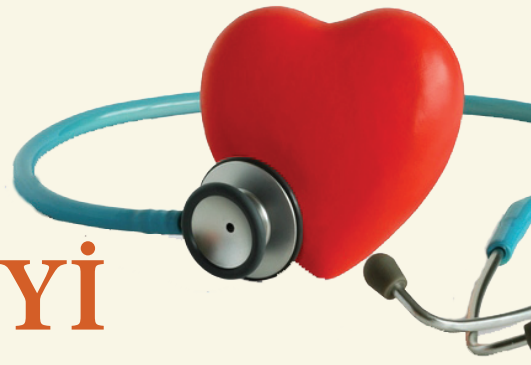
şəkil 6.

Yapışqan lentlər görünməsin deyə qapağın içinə yapışqan sürtərək rəngli kağızdan ürək şəklində kəsib yapışdırırıq.

şəkil 7.

Ürək şəklində hədiyyə qutumuz hazırdır, üstünə və kənarlarına istədiyiniz hər cür bəzək əşyaları, lentlər, rəngli kağızlar, parçalar yapışdırıla bilər, istədiyiniz kimi bəzəyə bilərsiniz.

QURD XƏSTƏLİYİ

Hazırda xüsusilə uşaqlar arasında tez-tez təsadüf olunan qurd xəstəliklərinin yayılması artmaqdadır. Bunun səbəbləri, yaranma şəraiti haqqında çoxları bilir. Əsas məsələ profilaktika və müalicədir. Adətən, lyamblioz qurdu müalicəyə çətin təbə olan xəstəliklərdən sayılır. Mütləq mütəxəssis nəzarəti altında antiparazitar dərmanların qəbul edilməsi vacibdir.

Qurd insanın bədənində hansı orqanizm zəifdirsə o hissəni daha da zəiflədir. Məsələn, kimdə saç tökülməsi varsa bunu daha da sürətləndirir. Əvvəllər dişin qıcanması, ağızdan su və pis qoxunun gəlməsi, arıqlamaq və s. digər hallar xəstəliyin əlamətləri kimi hesab edilirdi. Amma bir həqiqət var ki, qurd xəstəliyi, ümumiyyətlə, müəyyən yaşdan sonra xroniki hala keçir. Xroniki hala keçdikdən sonra bu əlamətlər artıq yaranmır.

Qurdları qruplara ayırmaq olmur. Məşhur alim Bauman bu barədə deyib

ki, “əsas qurd deyil, qurd üçün yaradılan şəraitdir”.

Buradan da aydın olur ki, hər bir qurdun özünə görə müəyyən riskləri var. Burada əsas olan onlara şəraitin yaradılmamasıdır. Qurdun sevdiyi bəzi şəraitlər var ki, onlar həmin fürsətdən yaxşı istifadə edirlər. Həmin şəraiti yaratmamaq üçün ilk olaraq düzgün qidalanmaq lazımdır. Yəni çalışmaq lazımdır ki, onun sevdiyi qidalar qəbul edilməsin. Belə olan halda həmin qurd yerləşdiyi yerdə çox qalmayacaq və orqanizm ondan təmizlənəcək.

Qurdlardan qurtulmağın ən yaxşı üsulu hidrokolon adlı aparatla mədə-bağırsağın təmizlənməsidir. Qurd bağırsaqdan təmizləndikdən sonra isə müalicə aparıla bilər.

Adətən, yoluxma halları ictimai nəqliyyat, bağçalarda uşaqlara qida vasitəsilə ola bilər. Son zamanlar qidadan yoluxma halları daha çox olduğu üçün insanlar buna xüsusi diqqət ayırmalıdır. Məsləhət görərdim ki, insanlar qurdlardan təmizlənmək üçün sirkədən istifadə etsinlər. 1 litr suyun içərisinə 5-6 damcı sirkə əlavə etsinlər. Daha sonra istifadə edəcəkləri meyvə-tərəvəzləri həmin suyun içində 15 dəqiqə saxlasınlar. Bu üsulla qidalardan qurdun yoluxması 80 % azalmış olur.

Həmçinin gigiyena qaydalarına riayət olunmalıdır. Əllər, ayaqlar, ağız boşluğu daima yuyulmalıdır. Bundan başqa bədənə immun sistemi güclü olmalıdır ki, qurda şərait yaranmasın.

Uşaqlarda qurd xəstəliyi varsa vali-

deynlərə evdə həkimlik etməyi məsləhət görülmür. Yaxşı olar ki, belə hallarda həkimlərə müraciət etsinlər. Çünki evdə hansısa səhv müalicə pis nəticələrə səbəb ola bilər. Hər hansısa şübhə yaranan zaman mütləq həmin insan yoxlanışdan keçməlidir.

Ümumiyyətlə, təmizlənməyən qurd yoxdur. Bununla yanaşı qurda yenidən yoluxma riski də daima var. Çünki buna heç kim qarantia verə bilməz. Bu insanın özündən asılıdır. Əgər həkim xəstəni sağaldırsa, xəstə sonradan yenə gigiyena qaydalarına riayət etmirsə, düzgün qidalanmırsa bu zaman qurd üçün yenidən şərait yaranır. Analiz üçün isə vaxtı özünüz seçə bilərsiniz. Yaxşı olar ki, il ərzində 6 ayda bir dəfə analiz verin.

Uşaqlar əksər hallarda 3-12 yaşlarında qurd xəstəliklərinə (helminthozlar) yoluxurlar. Uşaq orqanizmində eyni zamanda bir neçə növ helminthlər parazitlik edə bilərlər.

Helminthlər uşağın immuniteti azalmasına, allergiyaların, mədə-bağırsaq və sinir sistemi pozğunluqlarına səbəb olur. Praktiki olaraq bütün orqan və toxumaları zədələyən bu parazitlər uşaq orqanizminin fiziki və əqli inkişafını da ləngidir.

Buna görə də valideynlər helminthlərlə yoluxma təhlükəsini bir an da yaddan çıxarmamalı – uşağın yaşadığı evin gigiyenasına ciddi nəzarət etməli, uşaq böyüyəndə isə onun özünü gigiyena qaydalarına riayət etməyə öyrətməlidirlər.

Ancaq profilaktikaya əməl edilməsi heç də bütün hallarda balaca uşaqların bu xəstəliklərə yoluxmasının qarşısını ala bilmir. Bütün uşaqlar çirkli əllərini ağızlarına salır, həyətdəki it və pişiklərlə oynayır, çirkli meyvələri yeyirlər. Ona görə də 10 yaşına qədər olan bütün uşaqlar praktiki olaraq helminthlərə yoluxmuş olurlar.

Bir çox hallarda helminthozun diaqnostikası məqsədi ilə aparılan nəcisin müayinəsi, qanın bəzi göstəriciləri (eozinofillər, E immunoqlobulini) yoluxmanın olmasını təsdiq etmir. Bunu və helminthlərin uşaq orqanizmi üçün olan təhlükəsini nəzərə alaraq hər yaz və payız mövsümlərində həkim-helmintholoqun ilkin məsləhətindən keçməklə bütün ailə üzvlərinin helminthlərə qarşı profilaktik müalicəsini aparmaq məsləhət görülür.

Lakin əsas müalicəyə əlavə olaraq xalq təbabəti vasitələrindən istifadə edilməsi xəstəliyin həm profilaktikasına, həm də müalicəsinə kömək edə bilər. Ən çox istifadə edilən vasitələr aşağıdakılardır:

- 300 q təmizlənmiş balqabaq tumları əzilir (yaşıl örtüyü qalmaq şərtilə), alınan sıyıq bankaya tökülür, üzərinə 1/4 stəkan su və 100 q bal əlavə edilir, qarışdırılır. Səhərlər 1 saat ərzində az-az yeyilir, 3 saat sonra işlədici dərman qəbul edilir.

- 1 litr qaynar suda yulafın təmizlənməmiş dənələri dəmlənir, mayenin 1/4 buxarlanana kimi sobada saxlanılır, sıxılır, süzülür. Dəmləmə gündə 3-4 dəfə 2 stəkan içilir. Müalicə kursu 1 aydır.

Ümumiyyətlə, turş meyvələr və geyrəti (məsələn, turş alma və s.) xeyirlidir. Salatlar isə kətan və ya xardal yağı əlavə etsəniz daha çox fayda görərsiniz. Çalışın ki, qida rasionunuzda həmişə düyü dəmləməsi və qaragilə kiseli olsun.

Cənub Meyvələrinin Padşahı

ANANAS

Banandan sonra Amerikada ən çox tələbat duyulan tropik meyvələr arasında ikinci yerdə ananas durur. Ananasın becərilməsi ilə hələ ən qədim zamanlardan məşğul olmağa başlamışdılar. XV əsrdə ananasın dadı Xristofor Kolumbu heyrtləndirmişdi. Tarixi xronikalar xəbər verirlər ki, Kolumb bu tropik meyvəni daddıqda, onun tamı dəniz səyyahında “heyret və heyran”a səbəb olmuşdur. Sonra Kolumb onun xoşuna gələn bu meyvəni Avropaya gətirdi və orada da insanlar bu meyvəyə biganə qalmamışdı.

Bu meyvəni çox vaxt cənub meyvələrinin padşahı adlandırırlar. Ananasın sulu, incə, ətirli və çox dadlı əti vardır. Bu gün ananas Cənubi Amerika və Filipində daha geniş becərilir. Ananas geniş və slindirik səthli, nahamar, qəhvəyi-sarı rəngi olan bol lifli tropik bir meyvədir. Həm meyvəsi yeyilə bilər, həm də şirəsi içilə bilər. Ananası salatlarda da istifadə etmək olar.

Ananasın əfsanəsi

Ananasın yaranması haqqında çox

qəribə əfsanə mövcuddur. Hesab olunur ki, ananas-gözəl şaftalının və təsadüfən meşəyə düşmüş küknar qozasının sevgisinin məhsuludur. Bu, o vaxtlar baş vermişdi ki, onda hər bir məhsul ruh və hissə malik idi. Bu iki bitki də bir-birini sevir. Arzu edirlər ki, həmişə birlikdə olsunlar. Allah onlara mərhəmət göstərərək şaftalı dadı verən və möhkəm küknar qozasına malik bu qəribə məhsulu yaradır. Beləliklə, ananas yaranmışdır. Məhz bundan sonra meyvə əbədi sevgi və məhsuldarlıq simvoluna çevrilmişdir. O vaxtdan bəri bir çox Latin Amerikasının ölkələrində, nikah mərasimi zamanı ananas şirəsi içirlər.

Ananasın faydaları

Bakteriyavəparazitlərlə döyüşmək tam onun işidir. İltihablanma riskini azaldır, yaraaların sürətlə yaxşılaşmasını təmin edir.

Tropik ölkələrin xalq tə-

babətində ananasın şirəsi sinqaya qarşı, damaq xəstəliyində faydalı vasitə kimi istifadə olunur. Onu soyuqdəymədə profilaktik vasitə kimi təyin edirlər. Angina xəstəliyinə tutulan zaman, boğazı bu şirə ilə yaxalamaq xeyirli sayılırdı. Ananas həzmetməyə və qidanın həll edilməsinə kömək edir.

Müasir tədqiqatlar müəyyən etmişlər ki, ananas ətinin tərkibində şəkər, limon, alma, üzüm turşuları, B qrupu vitaminləri və C vitamini mövcuddur. O, həmçinin həddindən artıq bitki lifləri ilə boldur.

Yağ ehtiyatının azalmasına kömək edir, trombların əmələ gəlməsinin qarşısını alır, zülallı qidanın həzminə kömək edir.

Ananasın içində orqanizmə piy yığılmasının qarşısını alan və onları fəal şəkildə yox etməyə imkan verən maddələr var. Ananas şirəsini böyrək və angina xəstəlikləri zamanı müalicəvi vasitə kimi qəbul etmək tövsiyə olunur. Qan dövranını yaxşılaşdırır, boğaz ağrısı, titrəmə və stress zamanı kömək edir. Ananas, hüceyrə itkisinin qarşısını alır və enerji istehsalına kömək edir.

Təcrübələr ananasın xərcəng xəstəliyinin qarşısını aldığını da təsdiq edib. Ananasın gövdə və sap hissəsinin xüsusən yemək aralarında qəbul edilməsi daha yaxşı nəticə verir və bromelin fermenti iltihab və şişin qarşısını alır.

İmmun sistemin köməkçisi olan ananasın tərkibinə bioloji cəhətdən çox yararlı olan "C" vitamini daxildir. "C" vitamini antioksidant xüsusiyyəti ilə bədənə ziyan verən sərbəst radikalların təsirini azaldır və hüceyrə itkisinin qarşısını alır.

Qastrit, xora xəstəliyi olan insanların az istifadə etməsi məsləhətdir.

Ananas salata

Tərkibi:

1 ananas

1-2 banan

1 portağal

1-2 kivi

1 alma

qoz, fındıq, sidr qozası, araxis

Üstü üçün:

şəkər pudrası və ya yoqurt

Hazırlanması:

Ananası uzununa iki yerə bölün. İçini çıxarın. Bərk olan hissəsini atın, lətini kubik formasında doğrayın. Bananı, kivi, almanı kubik formasında doğrayın. Portağalı təmizləyin, pərdələrini təmizləyib xırda doğrayın. Bunları qoz-fındıq (iridirlərsə xırdalayın) qarışdırıb anasandan düzəltdiyiniz «qab»ın içinə yığın. Üzərinə şəkər pudrası səpin və ya yoqurt gəzdirin.

Ananas maskası

Lazım olan vasaitlər:

4 böyük ananas dilimləri

3 x. q zeytun yağı

1 x. q bal

Hazırlamaq:

Ananasları soyub doğrayın. Sonra ananasları, zeytun yağını və balı krem halına gələnə qədər blenderdə qarışdırın. Maskasını sürtməzdən əvvəl üzünüzu yuyub təmizləyin. Üzüniüzü sürdükdən sonra 15 dəqiqə gözləyin. Ardından üzünüzu təmizləyə bilərsiniz. Bu maska dərinizi dinc və sağlam görülməsini təmin edir. Şişlik və ya iltihabı azaldır.

Gavalı salatı

Ərzaqlar:

- 1 ədəd toyuq filesi
- 4 ədəd soğan
- 4 ədəd kök
- 1 ədəd konservləşdirilmiş göbələk
- 150 qr gavalı
- Mayonez
- Bitki yağı
- Duz
- İstiot

Hazırlanması:

Fileni qaynadıb didirik və duz-istiot vururuq. Üzərinə bitki yağında qızardılmış soğanı əlavə edirik. Üzərinə mayonez çəkirik. Kökü sürtgəcin kiçik gözündən keçirib bitki yağında bir az qızardırıq və duz-istiot vururuq. Gavalını xırda-xırda doğrayıb kökün üzərinə əlavə edirik. Göbələyi xırda-xırda doğrayırıq, bitki yağında qızardırıq, gavalının üzərinə əlavə edib duz-istiot və mayonez vururuq. Üzərini zövqə görə bəzəyirik. Nuş olsun!

Qurudulmuş ətli sürhüllü

Ərzaqlar:

- 1 kq. un
- 1 kq. qurudulmuş ət (normal ət də ola bilər)
- 1 x.q. tomat pastası
- 3-4 ədəd alça qurusu
- 5-6 diş sarımsaq
- 2 ədəd soğan
- Duz, istiot

Hazırlanması:

Əvvəlcə çox bərk olmayan xəmir yoğururuq. Xəmirə duz vurulmur. Xəmir 5-10 dəq. mayalandıqdan sonra, uzununa kəsilir. Uzununa kəsilmiş xəmirləri barmaqlarımızın ucu ilə yayaq uzadıırıq. Sonra xırda kvadrat formada kəsiririk. Ayırdığımız xırda hissələri bir-bir şəhadət barmağımızı basmaqla çəkirik. Çəkilmiş xəmiri əlimizlə bir qədər dartıb uzadıırıq ki, qalın olmasın. Unlayıb ayrı-ayrı yığıırıq ki, bir-birinə yapışmasın. Qazanda su qaynadıb, duz əlavə edirik. Çəkdiyimiz sürhüllüləri bir-bir qaynayan suya əlavə edirik. Sürhüllülər bişəndən sonra sudan çıxarıb qablara yığıırıq. Başqa bir qazana quru ət qoyub üzərinə xırda doğranmış soğan və 3 stəkan su əlavə edirik. Hər ikisi birlikdə 15 dəqiqə qaynadıqdan sonra, üzərinə 3-4 ədəd alça qurusu və 1 xörək qaşığı tomat pastası əlavə edib ocaqdan götürürük. Hazır şorbadan boluca sürhüllülərin üzərinə gəzdirik, üstünə də ət qoyuruq. Sürhüllümüz hazırdır. Süfrəyə turşu və sarımsaqla verilir. Nuş olsun!

Buxarda toyuq ruleti

Ərzaqlar:

500 qr. toyuğun döş əti
100 qr. göbələk
100 qr. yerkökü
200 qr. holland pendiri
3 x.q xama
3 x.q soya sousu
1 dəstə şüyüd
duz, istiot
Yeyinti örtüyü

Hazırlanması:

Göbələkləri nazik doğrayıb tavaya tökürük və bir balaca yağ əlavə edirik. Göbələyin üzərinə sousu və xamanı əlavə edib suyu çəkilənədək qovururuq. Döş ətinə iki yerə bölürük, hər iki üzünü ətdöyənə döyürük. Yeyinti örtüyünün üzərinə yerləşdirdiyimiz ətin bir üzünə soya sousu, digər üzünə xama çəkib, göbələyi, şüyüd və pendirin yarısını əlavə edirik. Digər ətə isə yerkökü və qalan pendiri də əlavə edirik. Ruletləri 35 dəqiqə buxarda bişiririk. Ruletimiz hazırdır. Nuş olsun!

Donut (təxminən 35 ədəd)

Ərzaqlar:

3 stəkan süd (otaq istiliyində)
1 paket maya
50 qr kərə yağı (yumşadılmış)
8 x.q toz şəkər
2 ədəd yumurta (yüngül çırpılmış)
yarım çay qaşığı duz
1 paket vanil
6,5 stəkan un

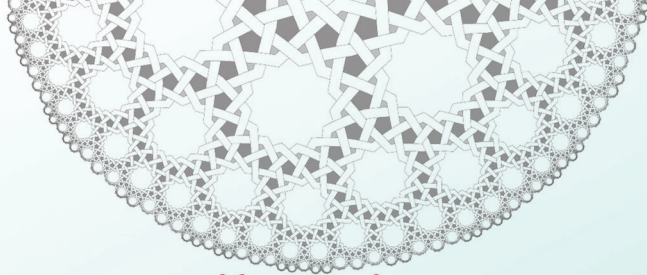
şokoladlı sous üçün:

150 qr südlü şokolad
1 x.q kərə yağı

Hazırlanması:

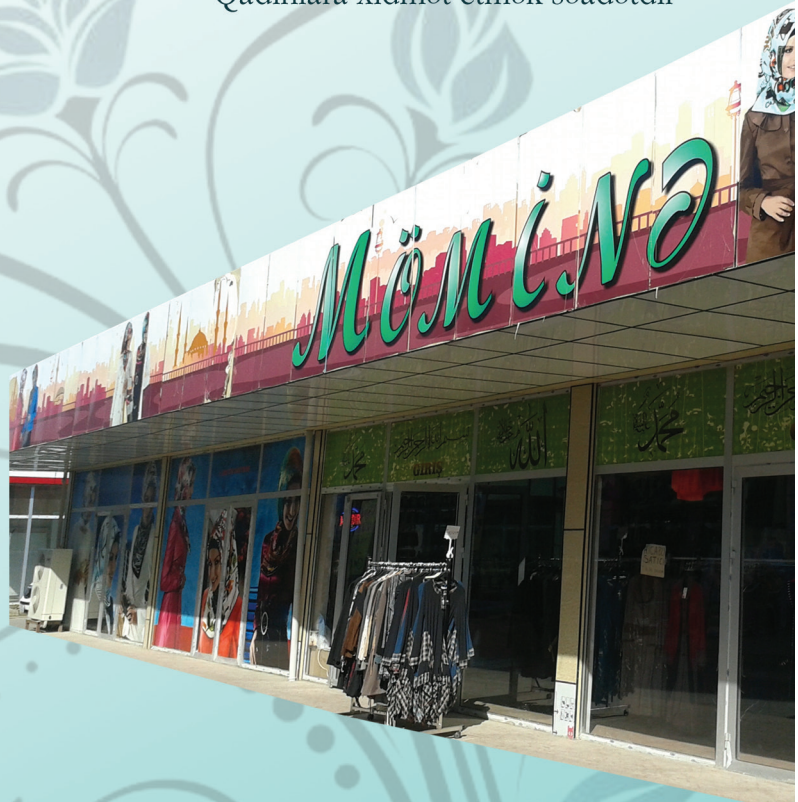
Süd, maya, şəkər, duz, yumurta və unun bir qismi dərin bir qabda yoğurulur. Kərə yağı, vanil və qalan un əlavə olunaraq yumşaq xəmir halına gətirilir. 1 saat dinlənən xəmiri açıırıq və şəkildəki kimi kəsirik. Çox qızgın olmayan yağda, hər iki tərəfi bərabər qızarana qədər bişirilir. Qızaran donutları kağız salfet sərilmiş nimçədə tamamilə soyuyana qədər gözlədir. Donutların üst qismi əvvəl şokolada sonra istəyə görə hindistan qozu, püstə və ya şokolad şəkərlərinə batırıla bilər. Nuş olsun!

MÖMİNƏ

Qadınlara xidmət etmək səadətdir

**İRFAN ABUNƏÇİLƏRİNƏ
XÜSUSİ ENDİRİM
NƏZƏRDƏ TUTULUR**

Çox rahat tapa
biləcəyiniz ünvan

Binə ticarət mərkəzi, 7-ci sıranın qarşısı
Şəhər avtobus dayanacaqlarının yanı

TEL: (012) 408-40-43

Mob: (070 / 055) 208-72-55

Topdan və pərakəndə satış

**Bizimlə işləmək istəyən mağazalara
satış nümayəndəliyi veriləcək**